

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΤΗΣ Κ.Ο.Θ. ΓΙΑ ΤΑ 30 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΛΛΑΣ

LA TRAVIATA

Giuseppe Verdi

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

42° ΔΗΜΗΤΡΙΑ

ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ THESSALONIKI STATE SYMPHONY ORCHESTRA

Καλλιτεχνικός Διευθυντής

Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης
Μύρων Μιχαηλίδης

Ειδικό Ταμείο Οργάνωσης Συναυλιών (ΕΤΟΣ)

Πρόεδρος

Βασίλης Γάκης

Αντιπρόεδρος

Κωνσταντίνος Καλαϊτζής

Μέλη

Θεοφάνης Καραγιώργος

Στέλλα Μπότζα

Ευσταθία Μαυρίδου-Γκουτζίκα

Ευχαριστούμε το Athenaeum για την πολύτιμη βοήθεια στην προετοιμασία της έκδοσης και στην παραχώρηση των φωτογραφιών της Μαρίας Κάλλας.

Συντονισμός - Επιμέλεια ύλης:

Λίνα Μυλωνάκη

Μουσικολογικές αναλύσεις:

Evelin Voigtmann

Μεταφράσεις:

Γλώσσημα και Βερχάιμ

Σχεδιασμός εντύπου:

pad advertising

Φωτογραφίες Κ.Ο.Θ.:

Νώντας Στυλιανίδης

Φιλμ - Εκτυπώσεις:

ΚΑΠΑ-ΜΙ Κουρτίδου-Μυλαράκης

ΠΕΜΠΤΗ 20 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2007
Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης
ώρα έναρξης: 21:00

Σε συνεργασία με το **Athenaeum** στο πλαίσιο των εκδηλώσεων του Έτους «Μαρία Κάλλας»
Στο πλαίσιο των **ΜΒ' ΔΗΜΗΤΡΙΩΝ**

Η Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης τιμά τα **30 χρόνια από το θάνατο της Μαρίας Κάλλας**, παρουσιάζοντας –σε concertante εκδοχή– ένα από τα δημοφιλέστερα λυρικά έργα του διεθνούς ρεπερτορίου, την όπερα «Τραβιάτα» του Giuseppe Verdi.

Η υπόθεση του έργου αποτελεί μια ξεχωριστή, λυρική διασκευή του κλασικού μυθιστορήματος του Αλέξανδρου Δουμά «Η Κυρία με τις καμέλιες».

Η δημοφιλής όπερα «Τραβιάτα» (=η παραστρατημένη) από την πρώτη της παρουσίαση το 1852 ως τις μέρες μας αποτελεί σημείο αναφοράς του μελοδράματος του 19ου αιώνα. Χαρακτηρίζεται ως λυρικό αριστούργημα με όλα τα αρχαιτυπικά σύμβολα του έρωτα και του θανάτου μέσα από έξοχα δομημένους χαρακτήρες. Οι πρωταγωνιστές της, Βιολέτα και Αλφρέντο, αποτελούν εδώ και ενάμισι αιώνα σύμβολα του ανεκπλήρωτου έρωτα και ηρωικές όσο και τραγικές μορφές του λυρικού θεάτρου.

Όπερα σε 3 πράξεις
(concertante παρουσίαση)

Μουσική Διεύθυνση:	Μύρων Μιχαηλίδης
Σκηνοθετική Επιμέλεια:	Νίκος Διαμαντής
Violetta Valery:	Dinara Alieva
Alfredo Germont:	Γιάννης Χριστόπουλος
Giorgio Germont:	Κύρος Πατσαλίδης
Flora Bervoix:	Ελένη Λιώνα
Annina:	Σοφία Κουανίδου
Dottore Grenvil:	Παύλος Μαρόπουλος
Gastone:	Παναγιώτης Μανιάτης
Marquis d' Obigny:	Κωστής Ρασιδάκης
Barone Douphol:	Άκης Λαλούσης
Giuseppe (servo di Violetta):	Απόστολος Σωτηρούδης
Domestico (di Flora):	Γεώργιος Τζιουβάρας
Commissionario:	Χρόνης Νότας

Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης

Χορωδία Μακεδονία

Διεύθυνση Χορωδίας:	Αντώνης Κοντογεωργίου
Βοηθός Διευθυντή:	Νίκος Κυριακού

ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης είναι ένα από τα δύο σημαντικότερα συμφωνικά σχήματα της Ελλάδας. Το ρεπερτόριο που περιλαμβάνεται στο πρόγραμμά της ξεκινά από τη μουσική μπαρόκ και φθάνει μέχρι τις πρωτοποριακές συνθέσεις του 21ου αιώνα.

Ιδρύθηκε το 1959 από τον Έλληνα μουσουργό Σόλωνα Μιχαηλίδη και κρατικοποιήθηκε το 1969. Πολλοί και σημαντικοί Έλληνες καλλιτέχνες ανέλαβαν τη διευθυντική «σκυτάλη» της. Πρώτος ο ιδρυτής της και στη συνέχεια ο Γεώργιος Θυμής, ο Άλκης Μπαλτάς, ο Κάρολος Τρικολίδης, ο Κοσμάς Γαλιλαίας, ο Κωνσταντίνος Πατσαλίδης, ο Λεωνίδας Καβάκος και ο Μίκης Μιχαηλίδης. Σήμερα ο αριθμός των μελών της ορχήστρας ανέρχεται στους εκατό περίπου μουσικούς με διευθυντή τον αρχιμουσικό Μύρωνα Μιχαηλίδη.

Πέρα από τις τακτικές συμφωνικές συναυλίες της καλύπτει ένα ευρύ φάσμα καινοτόμων καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, πραγματοποιώντας τακτικά παραστάσεις όπερας, μπαλέτου, με συνοδεία βωβού κινηματογράφου, κ.ά. Στο πλαίσιο της διαμόρφωσης του μελλοντικού φιλόμουσου κοινού εντάσσεται η έντονη δραστηριότητά της με εκπαιδευτικές συναυλίες για παιδιά, νέους και όλη την οικογένεια.

Ένας από τους βασικούς στόχους της ορχήστρας είναι η προβολή της ελληνικής μουσικής παρακαταθήκης με την παρουσίαση πολλών πρώτων εκτελέσεων πανελληνίως και παγκοσμίως. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η προώθηση νέων καλλιτεχνών, πολλοί από τους οποίους σήμερα είναι καταξιωμένοι στην ελληνική και διεθνή μουσική σκηνή. Πρωτοπορώντας στον ελληνικό μουσικό χώρο ηχογραφεί με διεθνούς κύρους δισκογραφικές εταιρείες, όπως η BIS και η NAXOS.

Στον κατάλογο των Ελλήνων και ξένων αρχιμουσικών και σολίστ που έχουν συμπράξει με την Κ.Ο.Θ., συμπεριλαμβάνεται ένας μεγάλος αριθμός διάσημων προσωπικοτήτων: P. Domingo, L. Pavarotti, J. Anderson, S. Accardo, A. Ciccolini, S. Mintz, A. Khatchaturian, M. Rostropovich, Y. Horenstein, E. Kurtz, Y. Simonov, Οδ. Δημητριάδης, C. Mandeal, N. Gutman, M. Maisky, K. Κατσαρής, Λ. Καβάκος, V. Ashkenazy, P. Badura-Skoda, N. Magalov, L. Kogan, R. Ricci, V. Tretjakov, V. Spinakov, L. Berman, P. Fournier, B.L. Gelber, W. Nelson, K. Πασχάλης, Δ. Σγούρος, Μ. Τιρίμο, Θ. Κερκέζος, κ.ά.

Η Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης πραγματοποιεί τις συναυλίες της στο Μέγαρο Μου-

© Ν. Στυλιανίδης

σικής Θεσσαλονίκης. Πέρα από τη συχνή και συστηματική παρουσία της σε πόλεις ολόκληρης της Βόρειας Ελλάδας, περιοδεύει σε όλο τον ελλαδικό χώρο. Εμφανίζεται επίσης στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών και συμπράττει στα σημαντικότερα φεστιβάλ τόσο της χώρας όσο και του εξωτερικού (Φεστιβάλ Αθηνών-Ηρώδειο, Δημήτρια, Φιλίππων, Διεθνές Φεστιβάλ «Κύπρια»-Κύπρος, International Festival Zino Francescatti-Μασσαλία, Φεστιβάλ Ecléctic-Bαλένθια, κ.ά.).

Τον Φεβρουάριο του 2007 η παραγωγή της ΚΟΘ "Impressions for saxophone and orchestra", με σολίστα τον Θεόδωρο Κερκέζο και διευθυντή ορχήστρας τον Μύρωνα Μιχαηλίδη, απέσπασε το βραβείο ποιοτικής δισκογραφίας Pizzicato "Supersonic".

Ηλεκτρονική διεύθυνση: www.tso.gr

LA TRAVIATA

Όπερα σε τρεις πράξεις

Λιμπρέτο: Φραντσέσκο Μαρία Πιάβε, βασισμένο στο δράμα
«Η Κυρία με τις καμέλιες» του Αλέξανδρου Δουμά (υιού) [1848 / 1852]
Πρεμιέρα: Βενετία, Θέατρο Λα Φενίτσε, 6 Μαρτίου 1853

Τα πρόσωπα

Βιολέτα Βαλερύ, η «κυρία με τις καμέλιες», εταίρα στο Παρίσι	σοπράνο
Φλώρα Μπερβουά, φίλη της, επίσης εταίρα στο Παρίσι	μέτζο σοπράνο
Αννίνα, η καμαριέρα της Βιολέτας	σοπράνο ή μέτζο σοπράνο
Αλφρέδο Ζερμόν	τενόρος
Ζωρζ Ζερμόν, ο πατέρας του	βαρύτονος
Γκαστόν, υποκόμης ντε Λετοριέρ, ο φίλος του	τενόρος
Βαρόνος Ντουφόλ	βαρύτονος
Μαρκήσιος ντ' Ωμπινύ	μπάσος
Δόκτωρ Γρανβίλ, γιατρός	μπάσος
Τζουζέπε, υπηρέτης της Βιολέτας	τενόρος
Ένας υπηρέτης της Φλώρας	μπάσος
Ένας αγγελιοφόρος	μπάσος

Φίλοι και φίλες της Βιολέτας και της Φλώρας στο Παρίσι.

Υπηρέτες στα σαλόνια της Βιολέτας και της Φλώρας. Ομάδες από τσιγγάνους, ταυρομάχους κ.ά., χορωδία πίσω απ' τη σκηνή (γ' πράξη).

Όπερα σε τρεις πράξεις

Α' πράξη

Παρίσι, Οκτώβριος: στο σαλόνι της Βιολέτας

Η περιζήτητη εταίρα Βιολέτα Βαλερύ δέχεται τους αριστοκρατικούς καλεσμένους στο σπίτι της για να διασκεδάσουν. Ο Γκαστόν, υποκόμης ντε Λετοριέρ, φέρνει μαζί του έναν φίλο, το νεαρό Αλφρέδο Ζερμόν από την Προβηγκία. Ο Αλφρέδο θαυμάζει πολύ την Βιολέτα, η οποία αρχικά δεν του δίνει ιδιαίτερη σημασία.

Όταν ο βαρόνος Ντουφόλ, ο οποίος μάταια προσπαθεί να κερδίσει την κοπέλα, αρνείται να κάνει μια πρόποση για τη βραδιά, η Βιολέτα ζητά να την κάνει ο Αλφρέδο. Αυτός εξυμνεί με το παθιασμένο τραγούδι του τη γυναικεία ομορφιά και κυρίως την αγάπη, και η παρέα συμμετέχει στο τραγούδι του.

Οι καλεσμένοι πηγαίνουν στο διπλανό δωμάτιο για να χορέψουν, αλλά η Βιολέτα μένει πίσω λόγω μιας ξαφνικής κρίσης βήχα. Μόνο ο Αλ-

φρέδο μένει μαζί της, γεμάτος αγωνία για την κατάστασή της, και τολμά να της εκμυστηρευθεί τον έρωτά του. Η Βιολέτα πρώτα τον διώχνει, διότι ο κόσμος της είναι οι ανέμελες σχέσεις, όταν όμως βλέπει τη στενοχώρια του νεαρού, συγκινείται και του χαρίζει από τα αγαπημένα της λουλούδια μια καμέλια. Όταν η καμέλια μαραθεί –δηλαδή την επόμενη ημέρα, ο νεαρός μπορεί να την ξαναεπισκεφθεί. Ο Αλφρέδο την χαιρετά ενθουσιασμένος και λίγο αργότερα φεύγουν και οι υπόλοιποι καλεσμένοι.

Μόνη πια, η Βιολέτα βλέπει την ματαιότητα της ζωής της, όμως θέλει να συνεχίσει τις εφήμερες χαρές όπως πριν, παρά την επίγνωση της ασθένειας που θα την οδηγήσει σύντομα στο θάνατο. Βαθιά μέσα της νιώθει, ωστόσο, ότι κάτι έχει αλλάξει.

1η εικόνα: Ιανουάριος, σπίτι στην εξοχή κοντά στο Παρίσι

Ο Αλφρέδο με την Βιολέτα έχουν αποσυρθεί σ' ένα σπίτι στην εξοχή και ζουν ευτυχισμένοι. Μόλις ο Αλφρέδο μαθαίνει από την Αννίνα πως η Βιολέτα, η οποία μέχρι τώρα κάλυπτε τα έξοδα τους, πρέπει να πουλήσει ό,τι της έχει απομείνει για να συνεχίσουν να μείνουν εκεί, αποφασίζει να πάει στο Παρίσι για να βρει εκείνος χρήματα.

Ξαφνικά έρχεται ο Ζερμόν, ο πατέρας του Αλφρέδου, στο σπίτι της Βιολέτας. Ύστερα από κάποιες προσβολές προς την εταιρά, ο Ζερμόν καταλαβαίνει πως εκείνη αγαπά πραγματικά τον γιό του. Παρ' όλ' αυτά της ζητά μια θυσία: να αφήσει τον Αλφρέδο, διότι ο μελλοντικός γαμπρός της κόρης του θα χαλάσει τον αρραβώνα, εάν συνεχιστεί η ακατάλληλη γι' αυτόν σχέση. Με πολύ βαριά καρδιά η Βιολέτα δέχεται να θυσιάσει τον έρωτά της. Προσπαθεί να γράψει σ' ένα γράμμα στον Αλφρέδο πως πρέπει να χωρίσουν, χωρίς ωστόσο να του αποκαλύψει τον πραγματικό λόγο. Εκείνη τη στιγμή ο Αλφρέδο επιστρέφει και προσπαθεί να ηρεμήσει την αναστατωμένη Βιολέτα, η οποία τελικά φεύγει απότομα, για να συνδεθεί με τον βαρόνο Ντουφόλ, που από παλιά την φλέρταρε επίμονα.

Μόλις του φέρνουν το γράμμα της Βιολέτα, ο Αλφρέδο τα χάνει. Μάταια ο πατέρας του προσπαθεί να τον πείσει να γυρίσει στην οικογένεια. Βρίσκει μία πρόσκληση της Φλώρας και αποφασίζει σε κρίση ζήλειας να βρει την Βιολέτα εκεί για να την εκδικηθεί.

2η εικόνα: Μεγάλο σαλόνι στην έπαυλη της Φλώρας

Στο σπίτι της Φλώρας ο κόσμος διασκεδάζει με τσιγγάνικους χορούς. Ο Αλφρέδο ψάχνει την Βιολέτα ανάμεσα στους μασκαρεμένους και συμμετέχει στα τυχερά παιχνίδια. Όταν φτάνει η κοπέλα με συνοδό τον βαρόνο Ντουφόλ, η εκθρόνηση των δύο αντιπάλων γίνεται όλο και πιο εμφανής. Αφού ο Αλφρέδο κερδίζει στα τυχερά παιχνίδια πολλά χρήματα από τον Ντουφόλ, προσβάλλει την κοπέλα. Ο Ντουφόλ τον καλεί σε μονομαχία και, ενώ οι υπόλοιποι πηγαίνουν να δειπνήσουν, η Βιολέτα παρακαλεί τον Αλφρέδο να φύγει, εκείνος όμως συνεχίζει να την προσβάλλει. Ο ίδιος την παρακαλεί να επιστρέψει σ' αυτόν, όμως η Βιολέτα του λέει ψέματα, αφού έτσι είχε υποσχεθεί στον πατέρα του. Ο Αλφρέδο της πετάει τα λεφτά που κέρδισε, προσβάλλοντάς την μπροστά σε όλο τον κόσμο. Μέσα στην αναστάτωση έρχεται ο πατέρας του και τον μαλώνει, ενώ οι καλεσμένοι προσπαθούν να παρηγορήσουν την Βιολέτα.

Παρίσι, Φεβρουάριος, μια φτωχική σοφίτα

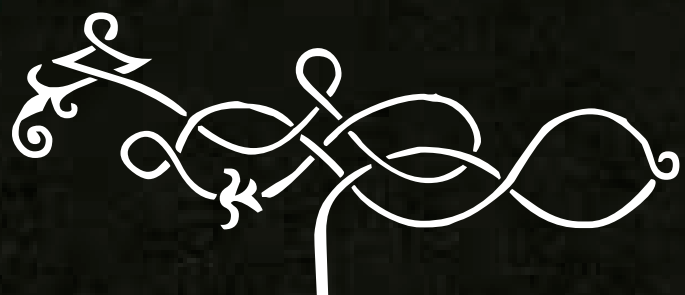
Ένα μήνα αργότερα, η Βιολέτα, ετοιμοθάνατη, ζει σε άθλιες συνθήκες σε μια σοφίτα. Μόνο η πιστή της καμαριέρα και ο γιατρός την φροντίζουν. Χαρούμενοι ήχοι του καρναβαλιού ακούγονται απ' το παράθυρο και θυμίζουν αναμνήσεις από τις ανέμελες μέρες. Η ίδια νιώθει το τέλος της να πλησιάζει και ελπίζει να έχει σύντομα νέα απ' τον αγαπημένο της Αλφρέδο, ο οποίος της είχε στείλει ένα γράμμα. Ξαφνικά εμφανίζεται ο Αλφρέδο μπροστά της, διότι, μόλις ο

πατέρας του τού είχε πει την αλήθεια, έσπευσε να την βρει. Αναβιώνουν στιγμές του μεγάλου έρωτά τους, που δίνουν για λίγο στην κοπέλα μια υπεράνθρωπη δύναμη για ζωή, όμως η αρρώστια είναι σε πολύ προχωρημένο στάδιο και η Βιολέτα πεθαίνει στην αγκαλιά του Αλφρέδο. Τόσο ο Αλφρέδο όσο και ο πατέρας του, που άργησε να καταλάβει το λάθος του, μένουν πίσω μετανιωμένοι και συντετριμμένοι, μαζί με τον γιατρό και την καμαριέρα της Βιολέτα.

*Όπως η Νόρμα,
έτσι και η Τραβιάτα είναι μια
ευγενική μορφή,
διότι θυσιάζεται από έρωτα.*

Μαρία Καλλιά

Μαρία Κάλλας

Όταν στις 16 Σεπτεμβρίου 1977 η Μαρία Κάλλας άφηνε την τελευταία της πνοή στο Παρίσι, ο κόσμος έχανε μια από τις σημαντικότερες –ίσως τη σημαντικότερη– ερμηνεύτρια του bel canto του 20ού αιώνα. Την αποκάλεσαν La Divina και όχι άδικα. Τριάντα χρόνια μετά το θάνατό της, η φωνή της εξακολουθεί να μαγεύει τα πλήθη, οι δίσκοι της συνεχίζουν να πωλούνται ασταμάτητα, η ζωή της παραμένει το ίδιο μυστηριώδης και ενδιαφέρουσα. Σαν να μην έχει περάσει μια μέρα από τότε. Εύλογα μπορεί να αναρωτηθεί κανείς γιατί συμβαίνει αυτό.

Η Μαρία Άννα Σοφία Σεσίλια Καλογεροπούλου γεννήθηκε στις 2 Δεκεμβρίου 1923 στο Manhattan της Νέας Υόρκης, όπου είχαν μεταναστεύσει οι γονείς της λίγο καιρό νωρίτερα. Η Μαρία ήταν το τρίτο παιδί της οικογένειας (η μεγαλύτερη αδερφή της, η Υακίνθη, είχε γεννηθεί το 1917), ενώ το δεύτερο παιδί πέθανε από μηνιγγίτιδα το 1922. Οι γονείς της Κάλλας αντιμετώπιζαν πολλά προβλήματα στην σχέση τους, κυρίως επειδή η μητέρα της, Ευαγγελία Δημητριάδου-Καλογεροπούλου, ήταν ιδιαίτερα φιλόδοξη και ο γάμος με τον φαρμακοποιό Γεώργιο Καλογερόπουλο αποδείχτηκε κατώτερος των προσδοκιών της. Το 1937 η Ευαγγελία πήρε διαζύγιο και με τα δυο κορίτσια της επέστρεψε στην Αθήνα, με τη φιλοδοξία να ζήσει όσα δεν έζησε.

Ο ματαιόδοξος χαρακτήρας της μητέρας της οδήγησε την Κάλλας σε μικρή ηλικία να δώσει

εξετάσεις τραγουδιού στο Εθνικό Ωδείο, όπου όμως δεν έγινε δεκτή. Απογοητευμένη η μητέρα της την έστειλε να σπουδάσει με την Maria Trivella, η οποία σύντομα κατάλαβε ότι η μαθήτριά της δεν ήταν contralto, όπως της είχαν αρχικά πει, αλλά δραματική σοπράνο. Η Κάλλας ήταν μια τρομερά αφοσιωμένη μαθήτρια, σύμφωνα με τα λεγόμενα της δασκάλας της και πολύ σύντομα ήταν σε θέση να ερμηνεύει δύσκολα κομμάτια. Δυο χρόνια αργότερα, η Ισπανίδα Elvira de Hidalgo ανέλαβε να συνεχίσει την εκπαίδευση της Κάλλας στο Εθνικό Ωδείο. Πολύ σύντομα, με τη βοήθεια της de Hidalgo, η Κάλλας τραγουδούσε δευτερεύοντες ρόλους με τη Λυρική Σκηνή της Αθήνας, κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου.

Μετά το τέλος του πολέμου η Κάλλας, παρά την συμβουλή της de Hidalgo να ταξιδέψει στην Ιταλία για να εδραιωθεί ως ερμηνεύτρια, πήγε στην Αμερική για να κάνει καριέρα στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού. Όμως λόγω διαφόρων συγκυριών, η Αμερική δεν κατόρθωσε να της δώσει την αρχή που ήθελε. Έτσι, το 1946 η Κάλλας πήγε στην Βερόνα της Ιταλίας, όπου ερμήνευσε τον πρωταγωνιστικό ρόλο στην όπερα La Gioconda. Εκεί γνώρισε και τον μέλλοντα σύζυγό της, τον Ιταλό επιχειρηματία Giovanni Battista Meneghini, τον οποίο παντρεύτηκε το 1949, αλλά χώρισε δέκα χρόνια αργότερα. Ο σύζυγός της ανέλαβε μεγάλο μέρος του μάντζμεντ της Κάλλας.

Το 1949 η Κάλλας, που εκείνη την περίοδο ερμήνευε Wagner, κλήθηκε στη Βενετία να αντικαταστήσει την Margherita Carosio στην όπερα *I Puritani*. Παρά τις πρώτες αντιδράσεις της, τελικά τραγούδησε με τεράστια επιτυχία το ρόλο της Elvira. Από το σημείο εκείνο, η καριέρα της εκτινάχθηκε στα ύψη. Το γεγονός αυτό έστρεψε την Κάλλας σε ρόλους του bel canto, όπως στις όπερες *Lucia di Lammermoor*, *La Traviata*, *Armida*, *Medea* και άλλες.

Το 1951 η Σκάλα του Μιλάνου άνοιξε επίσημα τις πόρτες της για να υποδεχθεί τη μεγάλη ντίβα, σε μια παραγωγή της όπερας *I Vespri Siciliani*. Η συνεργασία της Κάλλας με τη Σκάλα του Μιλάνου κράτησε ολόκληρη την δεκαετία του '50. Εκεί ερμήνευσε μερικούς από τους σημαντικότερους ρόλους της καριέρας της, κάτω από την καθοδήγηση και τη διεύθυνση μεγάλων μαέστρων και σκηνοθετών, όπως ο Herbert von Karajan, ο Lucchino Visconti και ο Franco Zeffirelli.

Το 1954 η Κάλλας επέστρεψε στην Αμερική και τραγούδησε στην Όπερα του Σικάγου, δημιουργώντας τον αμερικάνικο μύθο της *Νόρμα*. Δυο χρόνια αργότερα, τον Νοέμβριο του 1956, πάλι με τη *Νόρμα*, την υποδέχτηκε η Metropolitan Opera της Νέας Υόρκης. Στο μεταξύ, ήδη από το 1952 είχε αρχίσει η συνεργασία της Κάλλας με τη Royal Opera House του Λονδίνου. Η συνεργασία αυτή την έφερε άλλες έξι φορές στο Λονδίνο, όπου και εμφανίστηκε για τελευταία φορά στη ζωή της σε όπερα, στις 5 Ιουλίου του 1965, σε μια παραγωγή της *Tosca*, ειδικά σχεδιασμένη για εκείνην από τον Franco Zeffirelli.

Από τότε η Κάλλας εγκατέλειψε ουσιαστικά τον κόσμο της όπερας. Οι τελευταίες της εμφανίσεις ήταν την περίοδο 1973-1974, όταν μαζί με τον τενόρο Giuseppe di Stefano έδωσαν ρεσιτάλ στην Ευρώπη, στην Αμερική, στην Ιαπωνία και στη Νότια Κορέα. Η τελευταία της δημόσια εμφάνιση έγινε στις 11 Νοεμβρίου του 1974, στο Σαπόρο της Ιαπωνίας.

Τα τελευταία χρόνια της ζωής της, η Μαρία Κάλλας τα πέρασε σε μεγάλο βαθμό σε απομόνωση στο Παρίσι, όπου και πέθανε στις 16 Σεπτεμβρίου του 1977, από καρδιακή προσβολή, σε ηλικία μόλις 53 ετών.

Πολλοί αναρωτήθηκαν ποιοι παράγοντες οδήγησαν την τόσο σπουδαία αυτή τραγουδίστρια στην πτώση της από την κορυφή και στο τόσο πρόωρο τέλος της καριέρας της. Αναμφίβολα ως πρώτο σημείο αναφέρεται η προβληματική σχέση της με την μητέρα της, η οποία φαίνεται πως πάντα προτιμούσε τη μεγαλύτερη αδερφή της Κάλλας. Λέγεται μάλιστα ότι επειδή ήταν απόλυτα βέβαιη πως το παιδί που περίμενε ήταν αγόρι, έκανε τρεις ολόκληρες ημέρες να δει τη νεογέννητή της κόρη. Κυκλοφορούν και άλλες εκδοχές, με πιο σημαντική την εκδοχή που θέλει την Μαρία να τραγουδάει για να διασκεδάσει τους Γερμανούς κατακτητές, όταν η οικογένεια βρισκόταν στην Αθήνα, φυσικά κάτω από την πίεση της μητέρας της. Αυτή η άσχημη σχέση με τη μητέρα της σίγουρα στοίχισε πολύ στην ψυχολογία της Κάλλας.

Αναφέρεται, επίσης, η θυελλώδης σχέση της με τον Έλληνα εφοπλιστή Αριστοτέλη Ωνάση. Το 1957, ακόμα παντρεμένη, γνωρίζει και

ερωτεύεται τον Ωνάση. Αφού χωρίζει από τον Ιταλό σύζυγό της, παραδίνεται ολοκληρωτικά στον Ωνάση, ο οποίος όμως περισσότερο μοιάζει να την εκμεταλλεύεται παρά να την αγαπά. Η Κάλλας είναι πεπεισμένη πως ο Ωνάσης θα την παντρευτεί, αλλά εκείνος διαλέγει το 1968 για γυναίκα του την Jackie Kennedy. Και αυτή η ερωτική απογοήτευση παίζει έναν μεγάλο ρόλο στην καθοδική πορεία που είχε πάρει η καριέρα της Κάλλας.

Στη συνέχεια αξίζει να αναφερθεί ο ρόλος που έπαιξαν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης της εποχής και τα σκάνδαλα που προέκυπταν γύρω από το όνομά της. Ο ρόλος τους ήταν αμφιλεγόμενος, καθώς, όποτε εκείνη παρουσίαζε με επιτυχία μια όπερα, ο τύπος την αποθέωνε, ταυτόχρονα όμως την κυνηγούσε σε κάθε της βήμα, για να τη συλλάβει σε στιγμές αδυναμίας, οι οποίες στη συνέχεια προβάλλονταν υπερβολικά. Τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η μεγαλοποιημένη και σε μεγάλο βαθμό ανύπαρκτη σύγκρουση της Κάλλας με την Renata Tebaldi, καθώς και οι αναφορές στη διακοπή της παράστασης τον Ιανουάριο του 1958 στην Όπερα της Ρώμης, παρουσία του Προέδρου της Ιταλίας, επειδή η Κάλλας είχε κρυολογήσει και η φωνή της δεν μπορούσε να ανταπεξέλθει στις ιδιαιτερότητες του ρόλου της *Νόρμα*.

Η προσφορά της Μαρίας Κάλλας όμως στον κόσμο της όπερας βρίσκεται στην πραγματικότητα και όχι στους μύθους. Η Κάλλας είχε μια φωνή με τεράστια έκταση, την οποία είχε μάθει να ελέγχει με τον καλύτερο τρόπο. Καμία κολοράτουρα δεν της ήταν δύσκολη, ακριβώς γιατί

γνώριζε τα όρια και τις δυνατότητες της φωνής της. Δεν ήταν όμως μόνο μια εξαιρετική τραγουδίστρια, αλλά και μια εξίσου καλή ηθοποιός, αφού με ελάχιστες κινήσεις κατάφερνε να αναδείξει τον ψυχικό κόσμο των προσώπων που ενσάρκωνε. Η παρουσία της πάνω στη σκηνή ήταν τρομερά εντυπωσιακή και πειστική. Είχε την απίστευτη ικανότητα να μπαίνει κυριολεκτικά στην ψυχή του ρόλου, να δημιουργεί μια άλλη πραγματικότητα επί σκηνής, η οποία παράσερνε τα πάντα γύρω της. Τέλος, έφερε στην επιφάνεια έργα του 19ου αιώνα που είχαν ξεχαστεί και τα οποία σήμερα είναι ενταγμένα στο κλασικό οπερατικό ρεπερτόριο. Και με αυτόν τον τρόπο άνοιξε το δρόμο σε τόσες άλλες τραγουδίστριες που ήρθαν μετά από αυτήν.

Η ΚΑΛΛΑΣ ΚΑΙ Η ΤΡΑΒΙΑΤΑ

Ο ρόλος της Τραβιάτας μπορεί να θεωρηθεί από τους κεντρικούς στην καριέρα της Κάλλας, αφού τον έχει ερμηνεύσει πάνω από 50 φορές στη σκηνή, χωρίς να υπολογίζονται και τα αποσπάσματα σε συναυλίες της με άριες. Παρ' όλο που η φωνή της μπορεί να ήταν ίσως κάπως σκληρή για τις ανάγκες του ρόλου, οι ερμηνείες της μένουν ξεχωριστές, αφού με την προσωπικότητά της καταφέρνει να καθηλώνει τον ακροατή, να ζωντανεύει το πάθος και το μαρτύριο της πρωταγωνίστριας, ώστε να φαίνονται ρεαλιστικά. Έτσι έπραξε η Κάλλας και στο ρόλο της Βιολέτας, που τον τραγούδησε για πρώτη φορά στις 14 Ιανουαρίου 1951 στη Φλωρεντία και ήταν εξαιρετική, χωρίς να θεωρείται ωστόσο και η μόνη ιδεώδης σε σύγκριση με άλλες μεγάλες σοπράνο.

Στις επτά διαφορετικές ηχογραφήσεις ολόκληρης της όπερας που υπάρχουν, μπορούμε να παρακολουθήσουμε τόσο την καλλιτεχνική όσο και την ερμηνευτική εξέλιξη αυτής της ξεχωριστής τραγουδίστριας. Από αυτές, οι έξι είναι ηχογραφήσεις ζωντανής παράστασης, και εκείνη που παρουσιάστηκε στις 28 Αυγούστου 1955 στη Σκάλα του Μιλάνου, έμεινε θρυλική. Εδώ η Κάλλας δίνει την τελειότερη απόδοση του ρόλου της Βιολέτας, πετυχαίνει δηλαδή την απόλυτη ισορροπία μεταξύ δεξιοτεχνίας belcanto και δραματικής έντασης. Αυτή η ισορροπία υποστηρίζεται εξαιρετικά από τον μαέστρο Carlo Maria Giulini. Η σκηνοθεσία του Lucchino Visconti, η οποία είχε και κριτικά σχόλια, έδωσε στην Κάλλας όλες τις παραμέτρους για να αναδείξει την ψυχοσύνθεση της πρωταγωνίστριας. Είναι κρίμα που δεν υπάρχει και η οπτική καταγραφή αυτής της μαγικής εκτέλεσης της Τραβιάτας.

Χρονολόγιο με τις παραστάσεις της Κάλλας στο ρόλο της Βιολέτας στην Τραβιάτα του Βέρντι

1951

Ιανουάριος (14, 16, 20): Φλωρεντία
(θέατρο Comunale)
μαέστρος: T. Serafin, με τους F. Albanese,
E. Mascherini

Μάρτιος (14, 18): Cagliari
μαέστρος: F. Molinari Pradelli, με τους
G. Campora, A. Poli

Ιούλιος (17, 19, 21, 22): Μεξικό (θέατρο Belle Arti)
μαέστρος: O. de Fabritiis, με τους C. Valletti,
G. Taddei

Σεπτέμβριος (9): San Paolo
μαέστρος: T. Serafin, με τους G. di Stefano,
T. Gobbi

Οκτώβριος (20, 23): Bergamo (θέατρο Donizetti)
μαέστρος: C. M. Giuliani, G. Prandelli, G. Fabbri

Δεκέμβριος (29): Parma (θέατρο Regio)
μαέστρος: O. de Fabritiis, A. Pola, U. Bavarese

1952

Μάρτιος (12, 14, 16): Catania (θέατρο Bellini)
μαέστρος F. Molinari Pradelli, με τους
N. Filacuridi, E Mascherini

1953

Ιανουάριος (15, 18, 21): Ρώμη (Opera)
μαέστρος: G. Santini, με τους F. Albanese,
U. Savarese

Σεπτέμβριος Torino (Auditorium-Rai)
μαέστρος: G. Santini, με τους F. Albanese,
U. Savarese

1954

Νοέμβριος (8, 12): Chicago (Civic Opera)
μαέστρος: N. Rescigno, με τους G. Simionato, T. Gobbi

1955

Μάιος (28, 31), Ιούνιος (5, 7): Milano (Scala)
μαέστρος: C. M. Giuliani, με τους G. di Stefano,
G. Prandelli, G. Bastianini.

1956

Ιανουάριος (19, 23, 26, 29), **Φεβρουάριος** (2, 5, 18, 26),
Μάρτιος (9), **Απρίλιος** (4, 5, 18, 21, 25, 27, 29), **Μάιος**
(6): Milano (Scala)
μαέστροι: C. M. Giuliani και A. Tonini, με τους
G. Raimondi, A. Protti, C. Tagliabue, A. Colzani.

1958

Φεβρουάριος (6, 10): Νέα Υόρκη (Metropolitan)
μαέστρος: F. Cleva, με τους D. Barioni, G. Campora,
M. Zanasi.

Μάρτιος (27, 30): Λισσαβόνα (θέατρο Nacional de San
Carlos)
μαέστρος: F. Ghione, με τους A. Kraus, M. Sereni.

Ιούνιος (20, 23, 26, 28, 30): Λονδίνο (Covent Garden)
μαέστρος: N. Rescigno, με τους C. Valletti,
M. Zanasi.

Οκτώβριος (31), **Νοέμβριος** (2): Ντάλλας
(S.F. Music Hall)
μαέστρος: N. Rescigno, με τους N. Filacuridi,
G. Taddei.

Η ΚΑΛΛΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΤΡΑΒΙΑΤΑ

Όπως η Νόρμα, έτσι και η Τραβιάτα είναι μια ευγενική μορφή, διότι θυσιάζεται από έρωτα. Και οι δύο ηρωίδες με τη θυσία τους εξαγνίζονται. Η μουσική τους όμως είναι πολύ διαφορετική. Και οι δύο τραγουδούν μεγάλες μελωδίες, όμως εκείνες του Βέρντι επικοινωνούν περισσότερο με τον κόσμο. Αγγίζουν άμεσα το αυτί και την ψυχή και δεν μας εγκαταλείπουν πια...

Δεν ήταν τόσο δύσκολο να βρω για τη Βιολέτα εντελώς διαφορετικά ηχοχρώματα από εκείνα που χρησιμοποιούσα για τη Νόρμα. Η Βιολέτα είναι μια πολύ διαφορετική γυναίκα, σε διαφορετικά συμπεραζόμενα, άλλη εποχή και με διαφορετική δύναμη. Οπότε και η βασική προσέγγιση και η ένταση πρέπει να είναι διαφορετικές. Η Βιολέτα είναι πιο νέα και πιο ιδεαλίστρια. Στην α' πράξη γελάει και λέει στον εαυτό της «Καλά, ας δοκιμάσουμε!». Όμως στην β' πράξη λέει «Ας ελπίσουμε!».

Στο τραγούδι της Βιολέτας μπορείτε να δώσετε ολόκληρη τη φωνή σας μόνο σε συγκεκριμένες στιγμές. Κατά τα άλλα μένει σε mezzo forte ή piano. Χρειάζεται χρόνο, μέχρι να το μάθει κανείς. Όταν είμαστε νέοι, έχουμε την τάση να θέλουμε να δώσουμε πάντα περισσότερα, κυρίως για να αρέσουμε στο κοινό. Με τα χρόνια όμως μαθαίνουμε να ελέγχουμε την ορμή μας και το δράμα κερδίζει σε ένταση.

Με την άρια "Ah! Fors' è lui" στην α' πράξη, ο έρωτας ξυπνά στη Βιολέτα. Όπως στα περισσότερα ρετσιτατίβα, και εδώ οι ψυχικές αλλαγές είναι πολύ συχνές· εκείνη σκέφτεται φωναχτά. Η πρώτη της φράση βασίζεται στη σκέψη «Γιατί με μπερδεύουν τα λόγια αυτού του άνδρα;».

Στο "E' stranno" να ξεκινήσετε ακριβώς στη νότα και να μετρήσετε με προσοχή τη διάρκεια του αναστεναγμού μετά από την επανάληψη αυτών των λέξεων. Και ένας αναστεναγμός πάντα έχει έναν ρυθμό· πρέπει να τον μετρήσετε για τον εαυτό σας, για να συνεχίζεται ο παλμός της μουσικής και στην παύση.

Μαρία Κάλλας, Μαθήματα τραγουδιού

από το βιβλίο Michel Parouty, Verdis Meisterwerk La Traviata, Βέρνι 2001

(μετάφραση Evelin Voigtmann)

LA TRAVIATA

Η ΤΡΑΒΙΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Το 1852 – ο Βέρντι ήταν 49 ετών– ήταν μια καλή χρονιά για τον συνθέτη, αφού μετά τη μεγάλη επιτυχία του *Ριγκολέττο* της προηγούμενης χρονιάς τού γίνονται διάφορες παραγγελίες για νέες όπερες. Κλείνει συμφωνίες με τα θέατρα των Παρισίων, της Βενετίας και της Ρώμης, και ενώ για τη Ρώμη βρίσκει γρήγορα ένα θέμα, τον *Τροβατόρε*, που τον ενδιέφερε, απεναντίας αργεί πολύ μέχρι να καταλήξει για το θέμα της *Τραβιάτας*. Από την αλληλογραφία του με τους διευθυντές του θεάτρου φαίνεται πως τον απασχολούσε ιδιαίτερα το θέμα των τραγουδιστών, για τους οποίους κάνει πολλές υποδείξεις, οι οποίες ωστόσο δεν γίνονται δεκτές.

Μόλις τον Οκτώβριο του 1852 μαθαίνουμε από τον λιμπρετίστα του, τον Φραντσέσκο Πιάβε, πως ο Βέρντι απορρίπτει και το τελευταίο κείμενό του (δεν είναι γνωστό ποιο) και του ζητά να επεξεργαστεί το δράμα «*Η κυρία με τις καμέλι-*

ες» του Αλεξάνδρου Δουμά (γιού) σε λιμπρέτο. Ο Βέρντι είχε διαβάσει πιθανόν το μυθιστόρημα παλαιότερα και όταν βρισκόταν τον Φεβρουάριο εκείνης της χρονιάς στο Παρίσι, μάλλον είχε δει και το δράμα στο θέατρο. Η θεματική του έργου άγγιξε και προσωπικές εμπειρίες του Βέρντι, αφού, μετά τον πρόωρο θάνατο της πρώτης του γυναίκας (1840), ο ίδιος συζούσε από το 1847 με την τραγουδίστρια Τζιουζεπίνα Στρεππόνη, την οποία παντρεύτηκε 17 χρόνια αργότερα. Η κλειστή κοινωνία της πόλης Μπουσέτο έβλεπε αυτή τη σχέση πολύ επικριτικά, παρόλο που η Στρεππόνη είχε εγκαταλείψει ακόμη και την καριέρα της ως τραγουδίστριας.

Την πρωτοχρονιά του 1853, ο Βέρντι έγραψε στο φίλο του de Sanctis: «*Για τη Βενετία συνθέτω "την κυρία με τις καμέλιες", που μάλλον θα έχει τίτλο "Λα Τραβιάτα". Είναι ένα θέμα της εποχής μας. Οι άλλοι συνθέτες το είχαν απορρίψει λόγω*

των ηθών, της εποχής και χιλιάδων άλλων ανόητων ενδοιασμών· εμένα όμως μου αρέσει πολύ. Και παλιότερα δεν τους είχε τρομάξει όλους η ιδέα να φέρω έναν καμπούρη στη σκηνή, ενώ εγώ προσωπικά ευχαριστιόμουν πολύ με τη σύνθεση του Ριγκολέττο;».

Η επιλογή της «Κυρίας με τις καμέλιες» ως θέμα όπερας ήταν σίγουρα τολμηρή για την εποχή, είχε ωστόσο και χαρακτηριστικά ενός μύθου: Η ιστορία μιας όμορφης εταίρας, σηματοδωμένης από το θάνατο, η οποία ερωτεύεται έναν όχι πλούσιο άνδρα και αφήνει την πολυτελή ζωή της για να ζήσουν τον απόλυτο έρωτα, στη συνέχεια όμως θυσιάζει την αγάπη τους για τις ανάγκες της κοινωνικής του θέσης, είναι ένα θέμα με χαρακτήρα κλασικής τραγωδίας.

Το μυθιστόρημα του Δουμά βασίστηκε στο μεγαλύτερο μέρος του στις προσωπικές εμπειρίες του συγγραφέα με τη φημισμένη τότε στο Παρίσι εταίρα Αλφονσίν Πλεσσί, από την οποία χώρισε, διότι δεν είχε τα οικονομικά μέσα να την συντηρήσει. Εκείνη πέθανε λίγο αργότερα, τον Φεβρουάριο 1847, από φυματίωση, σε ηλικία 23 ετών και ο συγγραφέας άρχισε το μυθιστόρημά του τον Ιούνιο της ίδιας χρονιάς, το οποίο τυπώθηκε το Φεβρουάριο του 1848. Για οικονομικούς λόγους, ο Δουμάς δέχτηκε στη συνέχεια να επεξεργαστεί το κείμενο για το θέατρο σε πέντε πράξεις και το ολοκλήρωσε την επόμενη χρονιά. Εξαιτίας της λογοκρισίας, το δράμα θα πρωτοπαιχτεί μόλις στις 2 Φεβρουαρίου 1852

στο Παρίσι με μεγάλη επιτυχία, κάτι που συνεχίζεται και με τις παραστάσεις εκτός Γαλλίας. Το μυθιστόρημα του Δουμά έχει περισσότερο ενδιαφέρον και πολύ περισσότερες λεπτομέρειες από τη θεατρική εκδοχή. Στη συνέχεια, η πρώτη «συμπύκνωση» της ιστορίας σε πέντε πράξεις για το θεατρικό δράμα, θα συμπυκνωθεί ακόμα πιο πολύ για την όπερα, διότι οι σχέσεις μουσικής και λόγου είναι πολύ διαφορετικές. Η εστίαση του ενδιαφέροντος στη θυσία από αληθινή αγάπη μιας γυναίκας ελευθέρων ηθών μετέτρεψε με τη μουσική του Βέρντι την ιστορία αυτή σε ένα αριστούργημα, που δεν αφήνει ασυγκίνητους τους θεατές μέχρι σήμερα.

Ο Βέρντι βέβαια ήξερε ότι ο λιμπρετίστας του, ο Πιάβε, ήταν έμπειρος και θα επικεντρωνόταν στα σημαντικά σημεία, όμως ο χρόνος τους πίεζε πια πολύ, αφού η πρεμιέρα είχε καθοριστεί για τον Μάρτιο του 1853. Και ο λιμπρετίστας και ο συνθέτης δούλευαν πυρετωδώς για την ολοκλήρωση της *Τραβιάτας*, ενώ ο Βέρντι είχε να ετοιμάσει και την πρεμιέρα για τον *Τροβατόρε* στις 19 Ιανουαρίου στη Ρώμη. Επιπλέον είχε σοβαρά προβλήματα με το χέρι του λόγω ρευματισμών και ο ίδιος δεν ήταν καθόλου ευχαριστημένος για την επιλογή των σολιστών, κυρίως της πρωταγωνίστριας. Ο ίδιος επέμενε πως «η *Τραβιάτα* έπρεπε να τραγουδιέται από μια νεαρή τραγουδίστρια με χαριτωμένη κορμοστασιά και φωνή γεμάτη πάθος». Η διεύθυνση του θεάτρου όμως είχε ήδη κλείσει συμφωνία με τη Salvini-Donatelli, μια πετυχημένη σοπράνο, η

οποία όμως εμφανισιακά δεν ταίριαζε καθόλου στο ρόλο. Το άλλο πρόβλημα που προέκυψε ήταν ότι η διεύθυνση του θεάτρου ήθελε να αλλάξει την εποχή της υπόθεσης από σύγχρονη σε παλαιότερη, κάτι που επίσης δεν μπορούσε να το αποτρέψει ο συνθέτης λόγω του συμφωνητικού του. Έτσι, το κακό προαίσθημα του Βέρντι για την πρεμιέρα στις 6 Μαρτίου 1853 επιβεβαιώθηκε, διότι η παράσταση ήταν μεγάλη αποτυχία. Ο Βέρντι σημειώνει σε ένα γράμμα του: «*Η Τραβιάτα ήταν ένα απόλυτο φιάσκο· το χειρότερο ήταν ότι γελούσανε. Λοιπόν, τι να πούμε γι' αυτό; Δεν θα το σκεφτώ όμως πολύ. Ή εγώ κάνω λάθος ή αυτοί. Προσωπικά δεν πιστεύω πως με την ετυμολογία της χτεσινής βραδιάς έχει ειπωθεί η τελευταία λέξη.*»

Πράγματι η επιτυχία του έργου θα έρθει περίπου έναν χρόνο αργότερα, στις 6 Μαΐου 1854, και μάλιστα στη Βενετία, όμως με την νεαρή, λεπτεπίλεπτη και όμορφη τραγουδίστρια Maria Spezia. Ο Βέρντι γράφει στον φίλο του de Sanctis: «*Να ξέρετε, πως η Τραβιάτα που παίζεται αυτόν τον καιρό στο θέατρο San Benedetto, είναι, με λίγες εξαιρέσεις τονικής μεταφοράς και μερικών ρυθμικών αλλαγών, με τις οποίες την προσάρμοσα στους εν λόγω τραγουδιστές, ακριβώς ίδια με εκείνη που παίχτηκε πέρσι στο θέατρο La Fenice. Οι αλλαγές αυτές θα μείνουν στην παρτιτούρα, διότι θεωρώ πως η όπερα γράφτηκε για τους τωρινούς συντελεστές. Εκτός από αυτά δεν πρόσθεσα ή αφαίρεσα τίποτα, δεν άλλαξα καμία μουσική ιδέα. Όλα όσα υπήρχαν για το θέατρο La*

Fenice, έχει τώρα το θέατρο San Benedetto. Τότε έγινε ένα φιάσκο – τώρα κάνει πάταγο. Βγάλτεμόνος σας τα συμπεράσματα!»

Όπως φαίνεται από το χειρόγραφο, ο συνθέτης είχε κάνει αρκετές αλλαγές σε κάποια σημεία, αλλά κυριότερο ρόλο πρέπει να έπαιξε η ερμηνεία της νεαρής τραγουδίστριας. Με τις όπερες *Ριγκολέττο*, *Τροβατόρε* και *Τραβιάτα*, ο Βέρντι έφτασε σε καλλιτεχνική κορύφωση και ολοκλήρωσε μια σημαντική πορεία στην εξέλιξη της ιταλικής όπερας: η μουσική και το belcanto να μην είναι αυτοσκοπός για να αναδειχθεί ο σολίστ, αλλά να εκφράζουν άμεσα τα γεγονότα και, ακόμη περισσότερο, τα συναισθήματα των πρωταγωνιστών. Ο Βέρντι με την *Τραβιάτα* προετοιμάζει το έδαφος για τους βεριστές.

Η ΤΡΑΒΙΑΤΑ ΜΙΑ ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

Στο σύνολο των 28 οπερών του, η *Τραβιάτα* είναι η πιο προσωπική όπερα, η οποία παρουσιάζει παντοτινά ανθρώπινα συναισθήματα. Η Βιολέτα με τη θυσία της από αληθινή αγάπη εξαγνίζεται για την προγούμενή της ζωή και έτσι παίρνει ηρωική μορφή –μουσικά, η Βιολέτα πεθαίνει και ως ηρωίδα και ως μάρτυρας. Και ο ρόλος του πατέρα του Αλφρέδο έχει δραματουργικά ιδιαίτερη σημασία: είναι η φωνή της οικογένειας και της «σωστής» κοινωνίας. Θα αλλάξει όμως, έστω και αργά, την αντίληψή του, όταν αντιλαμβάνεται το αληθινό συναίσθημα της Βιολέτας, για εκείνη βέβαια πολύ αργά.

Για τη μουσική της *Τραβιάτας* ο Βέρντι ανέφερε συχνά στα γράμματά του ότι γράφτηκε μονοκόμματα. Αυτό ισχύει στην πράξη για ένα μεγάλο μέρος του έργου, το οποίο μάλιστα το συνέθεσε και σε μικρό χρονικό διάστημα. Όμως η δήλωση αυτή του συνθέτη αφορά και στο μουσικοδραματουργικό του ιδεώδες, με το οποίο σκοπεύει να ξεπεράσει τα μέχρι τότε συνηθισμένα δεδομένα της όπερας, που επικεντρωνόταν στην δεξιοτεχνία και στο ωραίο τραγούδι, το belcanto δηλαδή, ως αυτοσκοπό.

Εκτός από το ότι με την *Τραβιάτα*, την «παραστρατημένη», διάλεξε μια θεματική της εποχής του και μάλιστα από αμφιλεγόμενο κοινωνικό χώρο –καθόλου συνηθισμένο μέχρι τότε–ο Βέρντι δεν ενδιαφέρθηκε να κάνει κριτική, αλλά να παρουσιάσει το ψυχικό δράμα μιας γυναίκας με τα νέα του αισθητικά κριτήρια: Κάθε πράξη αυτού του αριστουργήματος βασίζεται σε εξαιρετικά λειτουργική οικονομία και συνδέεται με τις άλλες. Ξεχωρίζουν δύο βασικά θέματα, που επανέρχονται σε όλο το έργο: το ένα είναι το θέμα της Βιολέτας ή αλλιώς το θέμα του έρωτα, που εμφανίζεται ήδη στο προλούδιο και κορυφώνεται στην πρώτη εικόνα της β' πράξης ("Amami Alfredo"), και το άλλο είναι το θέμα του Αλφρέδο, το οποίο παίζει σημαντικό ρόλο στην γ' πράξη.

Επίσης ο συνθέτης παίζει με μαεστρία με τα αντίθετα: σκηνές πλήθους εναλλάσσονται με σκηνές ιδιωτικές, η πόλη αντιτίθεται στην επαρχία, η χαρά στη σοβαρότητα, η διασκέδαση στη μοναξιά και η μουσική βέβαια παίζει αντίστοιχα με μείζονες και ελάσσονες κλίμακες, για να τα τονίσει όλα αυτά. Όμως το ένα διαδέχεται το άλλο, υπάρχει μια συνεχόμενη ροή και αυτό ξεπερνά κατά πολύ τον παλιό τύπο της όπερας, όπου κάθε άρια ήταν αυτοτελής για να χειροκροτηθεί ο σολίστ ανάλογα με την απόδοσή του. Η πλοκή βρισκόταν στα ρετσιτατίβα. Φυσικά και στην *Τραβιάτα* υπάρχουν αυτοτελείς άριες και σημεία ρετσιτατιβικά, αλλά μουσικά ο συνθέτης δεν θέλει να διακόπτεται η ροή, για να οδηγήσει τη δραματουργική ένταση – και την προσοχή του θεατή-ακροατή – στην κορύφωση της πλοκής στο τέλος της β' πράξης, στην αντιπαράθεση της Βιολέτας με τον πατέρα του Αλφρέδο. Ακριβώς σ' αυτό το ντουέτο θαυμάζουμε πώς ο συνθέτης καταφέρνει τόσες αποχρώσεις για να εκφράσει τα αλληπάλληλα συναισθήματα της Βιολέτας: την αντίδραση, την απόγνωση, τον πόνο και την υποταγή στο πεπρωμένο απέναντι στην αρχική περιφρόνηση και, στη συνέχεια, στην κατανόηση του Ζερμούν.

Ο Βέρντι ολοκληρώνει την όπερα χωρίς πολλά λόγια. Η πρωταγωνίστρια πεθαίνει με πολύ απλό, αλλά τραγικό τρόπο. Το κοινό την αγάπησε και πόνεσε μαζί της και δεν είναι αναγκαίο να ακολουθήσει κάποια μεγάλη σκηνή πένθους ή θλίψης. Εξάλλου το τέλος είναι προδιαγεγραμμένο από την πρώτη πράξη. Όλη η υπόθεση του έργου, βαδίζει με σταθερό ρυθμό προς το αναπόφευκτο. Αυτό που μένει τελικά είναι η δύναμη του αγνού έρωτα των δυο ηρώων, που για μια μάταιη στιγμή μοιάζει να ξεπερνάει τον θάνατο. Ο έρωτας αυτός όμως είναι καταδικασμένος από την αρχή. Όχι μόνο εξαιτίας της ασθένειας της Βιολέτας, αλλά και εξαιτίας του κόσμου μέσα στον οποίο γεννήθηκε. Η σκληρή πραγματικότητα του υλικού κόσμου έρχεται να διαλύσει την εικονική πραγματικότητα που δημιούργησε ο έρωτας.

Ακόμη και στις εισαγωγές για τις όπερές του, ο Βέρντι καθιέρωσε έναν διαφορετικό τύπο, πολύ πιο σύγνοτομο και άμεσο σε σχέση με εκείνες της προηγούμενης γενιάς. Και εδώ φαίνεται να τον ενδιέφερε η συνοχή στο σύνολο του έργου. Έτσι το εισαγωγικό προλούδιο της *Τραβιάτας* μας φανερώνει μόνο μέσα σε τρεισήμισι περίπου λεπτά το πεπρωμένο και την εύθραυστη κατάσταση της ηρωίδας. Το αρχικό τμήμα πριν το θέμα της Βιολέτας, θυμίζει επίκληση, σχεδόν ένα *Ave Maria*. Αυτό το τμήμα θα επανέλθει και θα αναπτυχθεί στην αρχή της γ' πράξης, όπου το μοιραίο τέλος πια είναι ξεκάθαρο. Είναι από τις πιο τρυφερές σελίδες που έχει γράψει ο Βέρντι, με μια διαφάνεια και δεξιοτεχνία στα ηχητικά χρώματα της ορχήστρας, που σε μαγεύουν. Σε όλα τα έργα του, ο Βέρντι προσπαθεί να χαρακτηρίσει τα πρόσωπα ψυχολογικά μέσα από τη μουσική του, εδώ όμως στην *Τραβιάτα* φτάνει σε μια πρώτη κορύφωση, διότι μέσα σε μια ουσιαστικά απλή πλοκή σκιαγραφεί το ψυχικό δράμα μιας γυναίκας με απόλυτη μαεστρία.

Κείμενα: Κατερίνα Καϊμάκη - Evelin Voigtmann

Giuseppe Verdi

Από τη ζωή και το έργο του Βέρντι

9 ή 10 Οκτωβρίου: Ο Τζιουζέπε (Giuseppe Fortunino Francesco) Βέρντι γεννιέται στο Le Roncole, κοντά στο Busseto της Parma

Ο Βέρντι αρχίζει την βασική παιδεία του με τον Don Pietro Baistrocchi

Κάνει μαθήματα με τον οργανίστα του Σαν Μικέλε στη γενέτειρά του

Δουλεύει ως οργανίστας στον ναό της γενέτειράς του

Μένει στο Μπουσσέτο, όπου τον δέχτηκαν στο γυμνάσιο, αλλά τις Κυριακές και Αργίες πηγαίνει στη γενέτειρά του για να παίξει εκκλησιαστικό όργανο στις λειτουργίες

Έτος

Ιστορικά και πολιτιστικά γεγονότα

- 1813** 22 Μαΐου: Γεννιέται ο Ρ. Βάγκνερ
8 Δεκεμβρίου: Πρεμιέρα της *7ης Συμφωνίας* του Μπετόβεν
Ροσσίני: *Τανκρέδι* και *Η Ιταλίδα στο Αλγέρι*
16-19 Οκτωβρίου: «Μάχη των εθνών», ο Ναπολέων νικείται απ' τους συμμάχους
- 1814** Αρχίζει η Σύνοδος της Βιέννης
6 Απριλίου: Ο Ναπολέων παραιτείται και εξορίζεται στο νησί Έλβα
10 Απριλίου: Ο Λουδοβίκος ΙΖ' στέφεται βασιλιάς της Γαλλίας
- 1815** Γεννιέται η Τζιουζεπίνα Στρεππόνη, κόρη του μαέστρου Φελιτσιάνο Στρεππόνη
30 Μαρτίου: Ο Ιωακείμ Μουράτ βασιλιάς της Νάπολης, κηρύττει την ανεξαρτησία της Ιταλίας
19 Μαΐου: Ο Μουράτ καθαίρεται
18 Ιουνίου: Ο Ναπολέων νικείται στο Βατερλό
- 1817**
- 1820** 15 Μαΐου: Ολοκλήρωση της Συνόδου της Βιέννης
- 1822** Σταντάλ: *Η Ζωή του Ροσσίני*
Σούμπερτ: *Ημιτελής Συμφωνία*
- 1823**
- 1824** 15 Ιανουαρίου: Γεννιέται η Αλφονσίν Πλεσσί, γνωστή ως εταίρα Μαρί Ντυπλεσσί
2 Μαρτίου: Γεννιέται ο Β. Σμέτανα
7 Μαΐου: Πρεμιέρα της *9ης Συμφωνίας* του Μπετόβεν
27 Ιουλίου: Γεννιέται ο Αλέξανδρος Δουμάς υιός

- Αρχίζει κανονικά μαθήματα μουσικής με τον οργανίστα και μουσικοδιδάσκαλο Φερντινάντο Προβέζι **1825**
- Ο Βέρντι συνθέτει μια νέα Εισαγωγή για τον *Κουρέα της Σεβίλλης* του Ροσσίνι για την Φιλαρμονική Εταιρία καθώς και την καντάτα *I deliri di Saul* **1828**
- Μετακομίζει στον Antonio Barezzi, έμπορο και πρόεδρο της Φιλαρμονικής Εταιρείας, δίνει μαθήματα πιάνου στην κόρη του Μαργαρίτα και την αρραβωνιάζεται **1831** Μπελλίνι: Νόρμα
Μέυερμπερ: Ροβέρτος, ο Διάβολος
Εξεγέρσεις στη Μπολόνια, Μόντενα και Πάρμα. Ο G. Mazzini, εξόριστος, ιδρύει στη Μασσαλία την μυστική ένωση "Giovine Italia", η οποία ενώνεται το 1834 με άλλες ενώσεις ("La Giovine Europa")
- Απορρίπτεται από το Ωδείο του Μιλάνου Αρχίζει ιδιαίτερα μαθήματα με τον συνθέτη Vincenzo Lavini **1832**
- Τελειώνει τις σπουδές του στον Lavini και επιστρέφει στο Μπουσέτο **1835** 24 Σεπτεμβρίου: Πεθαίνει ο Β. Μπελλίνι
Ντονιτσέττι: *Λουσία ντι Λάμμερμουρ*
- Ο Βέρντι ορίζεται Maestro di musica στο Μπουσέτο **1836**
4 Μαΐου: Παντρεύεται την Μαργαρίτα Barezzi
Σεπτέμβριος: Πεθαίνει ο δάσκαλός του, V. Lavini
- 26 Μαρτίου: Γεννιέται η κόρη του Βιργινία **1837** Μπερλιόζ: *Requiem*
- 11 Ιουλίου: Γεννιέται ο γιός του Ιταίλιο Ρομάνο **1838**
12 Αυγούστου: Πεθαίνει η κόρη του
Σεπτέμβριος: Ο Βέρντι μετακομίζει στο Μιλάνο
- Άνοιξη: Συναντά για πρώτη φορά την Τζ. Στρεππώνι **1839**
22 Οκτ: Πεθαίνει ο γιός του
Παραγγελία για τρεις όπερες
- 17 Νοεμβρίου: πρεμιέρα της όπερας *Ομπέρτο*, κόμης του Αγ. Βονιφατσίου στη Σκάλα του Μιλάνου
- 18 Ιουνίου: Πεθαίνει η γυναίκα του από μηνιγγίτιδα **1840**
5 Σεπτεμβρίου: Πρεμιέρα του *Un giorno di regno* στη Σκάλα του Μιλάνου (μεγάλη αποτυχία)
- Αρχίζει η φιλία με τους Ανδρέα και Κλαρίνα Μάφαϊ **1842**
Ιούνιος: Επίσκεψη στον Ροσσίνι στη Μπολόνια
- 9 Μαρτίου: Πρεμιέρα του *Ναμπούκκο* στη Σκάλα του Μιλάνου με επιτυχία· η Στρεππώνι τραγουδά τον ρόλο της Άμπιγκκιλ
- Ταξίδια σε Βιέννη, Βενετία, Πάρμα, όπου παρουσιάζονται έργα του **1843**
2 Ιανουαρίου: Πρεμιέρα *Ο Ιπτάμενος Ολλανδός* του Βάγκνερ στη Δρέσδη
Ντονιτσέττι: *Δον Πασκουάλε*

9 Μαρτίου: Πρεμιέρα *Ερνάνι* στη Βενετία
3 Νοεμβρίου: Πρεμιέρα *I due Foscari* στη Ρώμη

Ο Βέρντι αγοράζει το παλάτιο Δορδόνι στο Μπουσσέτο
Ο Λ. Εσκουδιέ αγοράζει τα δικαιώματα του Βέρντι στη Γαλλία
15 Φεβρουαρίου: Πρεμιέρα *Ζαν ντ'Άρκ* στη Σκάλα του Μιλάνου
12 Αυγούστου: Πρεμιέρα *Αλτζίρα* στη Νάπολη

Η υγεία του κλονίζεται
17 Μαρτίου: Πρεμιέρα *Ατίλα* στη Βενετία

Μάιος – Ιούλιος: Ταξίδι στην Ελβετία, Παρίσι, Λονδίνο
Ο Βέρντι συζητά με την τραγουδίστρια Τζιουζεπίνα Στρεππόνι
14 Μαρτίου: Πρεμιέρα *Μάκβεθ* στη Φλωρεντία
22 Ιουλίου: Πρεμιέρα *Οι ληστές στο Λονδίνο*
26 Νοεμβρίου: Πρεμιέρα *Ιερουσαλήμ* [= Οι Λομβάρδοι σε
επεξεργασία] στο Παρίσι

Αγοράζει στο Μπουσσέτο τα κτήματα Σαντ' Άγκατα
Υπογράφει ένα υπόμνημα προς τον στρατηγό Σαναιγκας για να
υποστηρίξει την Ιταλία στον πόλεμο

Προβλήματα με τη λογοκρισία για το *Le roi s' amuse* (V. Hugo),
στο οποίο βασίζεται ο *Ριγκολέττο*

Ο Βέρντι μετακομίζει με την Στρεππόνι στο Σαντ' Άγκατα
28 Ιουνίου: Πεθαίνει η μητέρα του Βέρντι
11 Μαρτίου: Πρεμιέρα *Ριγκολέττο* στη Βενετία

19 Ιανουαρίου: Πρεμιέρα *Τροβατόρε* στη Ρώμη
6 Μαρτίου: Πρεμιέρα *Λα Τραβιάτα* στη Βενετία (αποτυχία)

1844 Πρώτη τηλεγραφική σύνδεση μεταξύ Βαλτιμόρης
και Ουάσιγκτον
Δουμάς (πατέρας): *Οι τρεις σωματοφύλακες*
Μπερλιόζ: *Εγχειρίδιο Ενορχήστρωσης*
Ο Δουμάς (υιός) αρχίζει σχέση με την εταιρά Μ.
Ντυπλεσσί

1845 Βάγκνερ: *Τάνχοιζερ*
Ο Δουμάς (υιός) κάνει τεράστια χρέη για τη σχέση
του με την Ντυπλεσσί- χωρίζουν στις 30 Αυγούστου

1846 Αύγουστος: Οι Δουμά (πατέρας και γιός) ταξιδεύουν
στην Ισπανία και Αφρική

1847 Στο Τουρίνο ιδρύεται το περιοδικό *Il Risorgimento*
Σύνδεση με ατμόπλοιο της Βρέμης με τη Νέα Υόρκη
4 Νοεμβρίου: Πεθαίνει ο Μέντελσον
3 Φεβρουαρίου: Πεθαίνει η Μ. Ντυπλεσσί
Ιούνιος: ο Δουμάς (υιός) αρχίζει το μυθιστόρημα
Η κυρία με τις καμέλιες

1848 12 Ιανουαρίου: Επαναστατικό κύμα στο Παλέρμο
22-24 Φεβρουαρίου: Επανάσταση στη Γαλλία, ίδρυ-
ση της γαλλικής Δημοκρατίας
Επαναστατικά κινήματα σε Βιέννη, Βερολίνο, Μόνα-
χο και Μπάντεν
Φεβρουάριος: Πρώτη έκδοση του μυθιστορήματος
Η κυρία με τις καμέλιες
18-22 Μαρτίου: Επανάσταση στο Μιλάνο κατά της
αυστριακής κυριαρχίας
23 Μαρτίου: Ο Κάρλο Αλμπέρτο της Σαρδηνίας-Πιε-
μόντου κηρύσσει την ανεξαρτησία της Ιταλίας
8 Απριλίου: Πεθαίνει ο Ντονισέττι
6-9 Αυγούστου: Ο Ραντέσκυ εισχωρεί στο Μιλάνο, η
Αυστρία επανακτά τις περιοχές στην βόρεια Ιταλία

1850

1851

2 Φεβρουαρίου: Παρίσι, πρεμιέρα του δράματος
Η κυρία με τις καμέλιες του Δουμά (υιού)

1852

1853

6 Μαΐου: <i>La Traviata</i> (λίγο επεξεργασμένη και με άλλους σολίστες) στη Βενετία με επιτυχία	1854	
13 Ιουνίου: Πρεμιέρα <i>Οι σικελικοί εσπερινοί</i> [στα γαλλικά] στο Παρίσι	1855	
Στην Πάρμα προωθεί την ολοκλήρωση μιας διεθνούς συμφωνίας για τα δικαιώματα των παραστάσεων Ο Βιτόριο Εμμανουέλε του απονέμει τον τίτλο "Cavaliere dell' Ordine di S.S. Maurizio e Lazzaro" Χάνει στη δίκη κατά του Calzadò, διευθυντή του Théâtre des Italiens στο Παρίσι για μη θεωρημένα αντίγραφα των έργων του	1856	29 Ιουλίου: Πεθαίνει ο Ρ. Σούμαν
Προβλήματα με τη λογοκρισία της Νάπολης για την υπόθεση του <i>Χορού των Μεταμφιεσμένων</i>	1857	
17 Φεβρουαρίου: Πρεμιέρα της όπερας <i>Ο Χορός των Μεταμφιεσμένων</i> στη Ρώμη Στη Νάπολη βλέπει για πρώτη φορά το σύνθημα «Viva V.E.R.D.I.» [Viva Vittorio Emanuele Re d' Italia – Ζήτω ο Βιτόριο Εμμανουέλε, Βασιλιάς της Ιταλίας] Ο Βέρντι ονομάζεται τιμητικό μέλος της Φιλαρμονικής Ακαδημίας της Ρώμης	1859	Πόλεμος μεταξύ Σαρδηνίας-Πιεμόντου και Αυστρίας
29 Αυγούστου: Παντρεύεται την Τζ. Στρεππώνι Εκλέγεται βουλευτής του Μπουσσέτο για την συνέλευση των επαρχιών της Πάρμα		
Ιανουάριος: Ο Βέρντι εκλέγεται στην εθνική βουλή	1860	7 Σεπτεμβρίου: Ο Γκαριμπάλντι εισέρχεται στη Νάπολη
Μελοποιεί το κείμενο του Μπόιτο για τον « <i>Ύμνο των εθνών</i> », που παρουσιάζεται στην Β' Διεθνή Έκθεση στο Λονδίνο Ταξιδεύει στην Αγ. Πετρούπολη για την πρεμιέρα της <i>Δύναμης του Περωμένου</i> (10 Νοεμβρίου)	1861	Ο Βιτόριο Εμμανουέλε Β' γίνεται βασιλιάς της Ιταλίας Η Ιταλία ενωμένο Βασίλειο
Ο Βέρντι ακούει στο Παρίσι την εισαγωγή από τον <i>Τανχόιζερ</i> του Βάγκνερ Παραίτεται από τη Βουλή	1862	
Υιοθετεί την επτάχρονη ξαδέλφη του Μαρία Φιλομένα	1865	15 Απριλίου: Δολοφονία του Α. Λίνκολν 10 Ιουνίου: Πρεμιέρα του Τριστάνου του Βάγκνερ στο Μόναχο
14 Ιανουαρίου: Πεθαίνει ο πατέρας του Βέρντι 11 Μαρτίου: Πρεμιέρα του <i>Δον Κάρλος</i> στο Παρίσι 21 Ιουλίου: Πεθαίνει ο Α. Barezzi	1866	Πόλεμος μεταξύ Αυστρίας, Ιταλίας και Πρωσίας
30 Ιουνίου: Συναντά τον Αλ. Μαντσόνι στο Μιλάνο Γράφει το <i>Libera me</i> για μια λειτουργία στη μνήμη του Ροσσίνι	1867	3 Νοεμβρίου: Ο Γκαριμπάλντι αποτυγχάνει στην επίθεση κατά της Ρώμης
	1868	13 Νοεμβρίου: Πεθαίνει ο Ροσσίνι

	1869	17 Νοεμβρίου: Ολοκληρώνεται η δώρυγα του Σουέζ
24 Δεκεμβρίου: Πρεμιέρα Αϊντα στο Κάιρο	1871	
Κουαρτέτο εγχόρδων σε μι-ελάσσονα	1873	22 Μαΐου: Πεθαίνει ο Αλ. Μαντσόνι
22 Μαΐου: Διευθύνει την πρεμιέρα του <i>Requiem</i> στη μνήμη του Μαντσόνι	1874	13 Σεπτεμβρίου: Γεννιέται ο Α. Σάινπεργκ
Γερουσιαστής στη Ρώμη	1875	3 Μαρτίου: Πρεμιέρα της <i>Κάρμεν</i> του Μπιζέ στο Παρίσι
Ο Μπόιτο παρουσιάζει την ιδέα για τον <i>Οθέλλο</i> στον Βέρντι	1879	
Επεξεργάζεται ξανά τον <i>Δον Κάρλος</i>	1882	Μυστική συμφωνία μεταξύ Γερμανίας, Αυστροουγγαρίας και Ιταλίας 26 Ιουλίου: Πρεμιέρα του <i>Πάρσιφαλ</i> του Βάγκνερ στο Μπαϊρόιτ
	1883	13 Φεβρουαρίου: Πεθαίνει ο Βάγκνερ
	1886	2 Ιουλίου: Ο Τοσκανίνι διευθύνει την <i>Τραβιάτα</i> στο Ρίο ντε Τζανέιρο
5 Φεβρουαρίου: Πρεμιέρα του <i>Οθέλλου</i> στη Σκάλα του Μιλάνου (τεράστια επιτυχία) Γίνεται επίτιμος δημότης του Μιλάνου	1887	
Αγοράζει οικόπεδο στο Μιλάνο για να κτίσει ένα γηροκομείο για φτωχούς μουσικούς Αποφασίζει να συνθέσει τον <i>Φάλσταφ</i>	1889	Ο πύργος του Άιφελ για τη Διεθνή Έκθεση στο Παρίσι
9 Φεβρουαρίου: Πρεμιέρα του <i>Φάλσταφ</i> στο Μιλάνο (μεγάλη επιτυχία)	1893	Πουτσίνι: <i>Μανόν Λεσκό</i>
<i>Te deum</i> για διπλή χορωδία και ορχήστρα	1895	28 Νοεμβρίου: Πεθαίνει ο Αλ. Δουμάς (ιιός)
<i>Stabat mater</i>	1896	Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αθήνα
14 Νοεμβρίου: Πεθαίνει η γυναίκα του	1897	3 Απριλίου: Πεθαίνει ο Γ. Μπραμς
Παίζονται τα <i>Quattro Pezzi Sacri</i> στο Παρίσι και στο Τουρίνο	1898	
Ολοκληρώνεται το γηροκομείο (επίσημα εγκαινία το 1902)	1899	
27 Ιανουαρίου: Ο Βέρντι πεθαίνει στο Μιλάνο	1901	

Επεξεργασία/επιλογή για τον πίνακα: Evelin Voigtmann

Βιβλιογραφία:

- A. Csampai/D. Holland, Giuseppe Verdi: La Traviata, Αμβούργο 1958.
- G. Engler, Ueber Verdi. Eine Anthologie, Στουτγκάρδη 2000.
- K. Pahlen/R. Koenig, Giuseppe Verdi: La Traviata, Μόναχο, 2001.

- Michel Parouty, Verdis Meisterwerk La Traviata, Βέρνν 2001.
- Joseph Wechsberg, Giuseppe Verdi, Μόναχο 1975.
- Roland Vernon, Introducing Verdi, Λονδίνο 1997.
- DIVINA, The Maria Callas Official Web Site
- http://en.wikipedia.org/wiki/Maria_Callas

Classical Makedonia Palace (Thessaloniki)

Classical Baby Grand Hotel (Athens)

Classical Athens Imperial (Athens)

Classical King George Palace (Athens)

N. J. V. Athens Plaza (Athens)

Classical Hotels

for an exciting stay

King George Palace (Athens) | N.J.V. Athens Plaza (Athens) | Athens Imperial (Athens) | Baby Grand Hotel (Athens) | Grand O' Hotel (Athens) | Acropol (Athens)
Vouliagmeni Suites (Athens) | Makedonia Palace (Thessaloniki) | Larissa Imperial (Larissa) | Filoxenia (Kalamata) | Egnatia Grand (Alexandroupoli) | Astir Hotel (Alexandroupoli)
Plaza Spa Suites (Rethymno) | Leoniki Residence (Rethymno) | Sheraton Sofia Hotel Balkan & Casino (Sofia, Bulgaria) | Metropol (Belgrade, Serbia)
Opening soon: Pilon, Mykonos, Bodrum (Turkey)

Central Reservations: Tel: 801 801 70 70, +30 210 37 43 590

www.classicalhotels.com

ΜΥΡΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
διευθυντής ορχήστρας

Ο Μύρων Μιχαηλίδης γεννήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης, όπου πήρε και τα πρώτα μαθήματα πιάνου σε μικρή ηλικία. Συνέχισε τις σπουδές στο πιάνο με τον Δημήτρη Τουφεξή στην Αθήνα και αργότερα σπούδασε Διεύθυνση Ορχήστρας στην Ανώτατη Μουσική Ακαδημία του Βερολίνου (Δίπλωμα Διεύθυνσης Ορχήστρας με Άριστα, 1996) με τον Hans-Martin Rabenstein. Παράλληλα, παρακολούθησε σεμινάρια Διεύθυνσης Ορχήστρας με τον Μιλτιάδη Καρύδη στην Ακαδημία Carl Maria von Weber της Δρέσδης και με τον Simon Rattle (Διευθυντή Φιλαρμονικής του Βερολίνου). Εκτός από τη μουσική μόρφωση απέκτησε και πανεπιστημιακή, αφού είναι πτυχιούχος του Τμήματος Νομικών και Οικονομικών Επιστημών της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Έχει συμπράξει ως αρχιμουσικός με σημαντικές ορχήστρες όπως: Συμφωνική του Βερολίνου, Ορχήστρα της Όπερας της Ανατολικής Σαξονίας, Φιλαρμονική του Μαγδεμβούργου, Φιλαρμονική του Νέου Βρανδεμβούργου, Συμφωνική της Θουριγγίας, Ορχήστρα της Κάτω Σιλεσίας

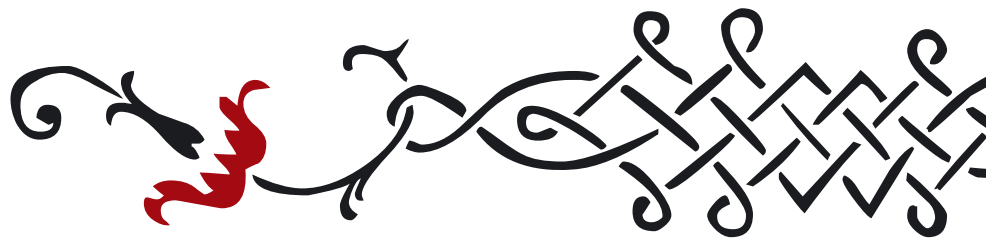
(Πολωνία και Τσεχία) και με όλες τις αξιόλογες ελληνικές ορχήστρες.

Από το 2001 συνεργάζεται ανελλιπώς με την Εθνική Λυρική Σκηνή, διευθύνοντας παραγωγές όπερας, όπως Τόσκα, Τροβατόρε, Η Ιταλίδα στο Αλγέρι, Τα Παραμύθια του Χόφμαν, Ελιξήριο του Έρωτα και Φεντόρα.

Συμμετείχε ως Διευθυντής Ορχήστρας σε Φεστιβάλ στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, καθώς και σε επετειακές εκδηλώσεις. Ιδιαίτερη αναφορά μπορούμε να κάνουμε στο 13ο Φεστιβάλ Σύγχρονης Μουσικής στη Δρέσδη (1999) και σε πανηγυρική συναυλία στην Πολωνία για την Επέτειο της Γερμανικής Ενοποίησης (3 Οκτωβρίου 2003).

Έχει επίσης συνεργασθεί με διεθνούς φήμης καλλιτέχνες όπως: Paul-Badura Scoda, Shlomo Mintz, Aldo Ciccolini, Martino Tirimo, Cheryl Studer, June Anderson.

Μεγάλη βαρύτητα έχει δώσει στην προβολή του ελληνικού πολιτισμού και ιδιαίτερα της ελληνικής μουσικής δημιουργίας και των νέων Ελ-

λήνων καλλιτεχνών στο εξωτερικό. Από το 1999 έως το 2004 διατέλεσε μόνιμος αρχιμουσικός και διευθυντής σπουδών στην Όπερα της Ανατολικής Σαξονίας στη Γερμανία. Υπήρξε ο ιδρυτής (1994) και ο πρώτος μουσικός διευθυντής της Ορχήστρας Εγχόρδων Νέων στην Κρατική Μουσική Σχολή του Schöneberg στο Βερολίνο, όπου δίδαξε μέχρι το 1998 ως καθηγητής ρεπερτορίου Όπερας και Μουσικής Δωματίου, συνεργαζόμενος με πολυάριθμα χορωδιακά σύνολα, καθώς και με σύνολα ιστορικών μουσικών οργάνων, αλλά και με ορχήστρες νέων, όπως η Ορχήστρα της Ανώτατης Μουσικής Ακαδημίας του Βερολίνου και η Eurojunenes Symphony Orchestra με την οποία απέσπασε βραβείο στο Φεστιβάλ της Καρλορούης το 2000.

Από τον Ιούλιο του 2004 είναι ο Καλλιτεχνικός Διευθυντής της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης.

Έχει πραγματοποιήσει, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κρήτης, παραγωγή CD με το Άξιον Εστί του Μίκη Θεοδωράκη. Εδώ και λίγο καιρό,

κυκλοφορεί το πρώτο CD Ελληνικής Κρατικής Ορχήστρας (Θεσσαλονίκης), υπό τη διεύθυνση του Μύρωνα Μιχαηλίδη, με σολίστ τον διεθνή φήμη Έλληνα σαξοφωνίστα Θεόδωρο Κερκέζο, σε συνεργασία με την αγγλική εταιρία NAXOS. Το CD αυτό απέσπασε τον Φεβρουάριο του 2007 το βραβείο ποιοτικής δισκογραφίας Pizzicato "Supersonic".

Όσον αφορά στο συγγραφικό του έργο ιδιαίτερη μνεία αξίζει στη συγγραφή εξειδικευμένης καλλιτεχνικής και τεχνικοοικονομικής μελέτης για τη δημιουργία Συμφωνικής Ορχήστρας στην Ελλάδα (2003).

Έχει αποσπάσει εξαιρετικές κριτικές για παραγωγές όπερας και συναυλίες σε ευρείας κυκλοφορίας έγκριτα περιοδικά, όπως το Das Orchester και το Opernwelt, καθώς και σε μεγάλες εφημερίδες, όπως η Sächsische Zeitung, η Berliner Morgenpost, η Der Tagespiegel και τιμητικές διακρίσεις.

ΝΙΚΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ
σκηνοθετική επιμέλεια

Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε θέατρο στην Επιθεώρηση Δραματικής Τέχνης στη Θεσσαλονίκη. Το 1985 ίδρυσε το Θέατρο Σημείο, το οποίο επιχορηγείται από το Υπουργείο Πολιτισμού. Σκηνοθέτησε έργα των Σ. Μπέκετ («*Λίκνισμα*», «*Η τελευταία μαγνητοταινία του Κραπ*», «*Ψυχής σκίρτημα*», «*Τότες που*»), Χάινερ Μύλλερ («*Περιγραφή εικόνας*», «*Η μηχανή Άμλετ*»), Κλωντέλ («*Ο κλήρος του μεσημεριού*»), Χ. Πίντερ («*Τοπίο*», «*Σιωπή*», «*Βουνίσια γλώσσα*», «*Προδοσία*»), Στρίντμπεργκ («*Ονειρόδραμα*»), Μπ.Μ.Κολτές («*Ρομπέρτο Ζούκκο*»), Σαίξπηρ («*Σονέτα*») Β. Ζιώγα («*Φιλοκλήτης*», «*Ο Δον Κιχώτης σε νέες περιπέτειες*», «*Η κωμωδία της μνίστας*»), Γ. Χρυσούλη («*Η επιστροφή των Τσέ*», «*Ιστορίες της πόλης*»), Στ. Λύτρα («*Ιουλιέτα των Μάκιντος*»), Παύλου Μάτεση («*Ενοικιάζεται φύλακας άγγελος*») Κ. Κατσουλάρη («*Όταν ο λύκος είναι εδώ*»). Πολλά από αυτά για πρώτη φορά στην Ελλάδα, καθώς και έργα του Σοφοκλή («*Ηλέκτρα*» και «*Τραχίνιες*»).

Έχει συμμετάσχει σε πολλά διεθνή συνέδρια και έχει παρουσιάσει, κατόπιν επιλογής από το Υπουργείο Πολιτισμού, τη δουλειά του Θεάτρου Σημείο σε σημαντικά διεθνή φεστιβάλ στην Ελλάδα και το εξωτερικό (Βερολίνο 1987, Κάιρο 1990, Αμβέρσα 1993, Κάιρο 1996, Δελφοί 1990, 1999, Κύπρος 1998, 2000, Μπουντριντ Αλβανία 2001, Ελμπασσάν Αλβανία 2001, Σεράγεβο 2002, Κούβα-Αβάνα 2005 κ.ά.).

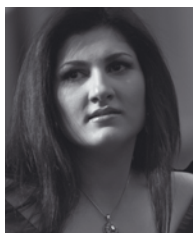
Έχει σκηνοθετήσει θεατρικά κείμενα για το ραδιόφωνο και την τηλεόραση. Έχει σκηνοθετήσει στο Εθνικό Θέατρο και σε άλλους επιχορηγούμενους φορείς. Έχει διδάξει και διδάσκει σε πολλές δραματικές σχολές και σεμινάρια. Επίσης, έχει διδάξει σκηνοθεσία και υποκριτική στο τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πατρών. Διδάσκει σκηνοθεσία και υποκριτική στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Ναυπλίου. Συμμετέχει σε επιτροπές Κρατικών Βραβείων του ΥΠΠΟ για το νεοελληνικό έργο και σε επιτροπές για τη θεατρική παιδεία.

ΔΙΑΝΟΜΗ

Violetta Valery	Dinara Alieva	σοπράνο
Alfredo Germont	Γιάννης Χριστόπουλος	τενόρος
Giorgio Germont	Κύρος Πατσαλίδης	βαρύτονος
Flora Bervoix	Ελένη Λιώνα	μέτζο σοπράνο
Annina	Σοφία Κουανίδου	σοπράνο
Dottore Grenvil	Πάυλος Μαρόπουλος	μπάσος
Gastone	Παναγιώτης Μανιάτης	τενόρος
Marquis d' Obigny	Κωστής Ρασιδάκης	μπάσος
Barone Douphol	Άκης Λαλούσης	βαρύτονος

DINARA ALIEVA

σοπράνο

Η Dinara Alieva γεννήθηκε στο Μπακού (Αζερμπαϊτζάν) στις 17 Δεκεμβρίου του 1980. Παρακολούθησε μαθήματα πιάνου σε μουσικό σχολείο. Το 1998 έγινε δεκτή στη μουσική ακαδημία του Μπακού, από την οποία αποφοίτησε το 2004, αφού ολοκλήρωσε τον κύκλο μαθημάτων της καθηγήτριας Η. Kasimova.

Η καλλιτέχνης έχει συμμετάσχει σε αρκετούς διεθνείς διαγωνισμούς. Το 2005 κέρδισε το τρίτο βραβείο στον διεθνή διαγωνισμό Bul-Bul (Μπακού), ενώ το 2006 της απονεμήθηκε τιμητικός τίτλος στον διαγωνισμό Galina Vishnevskaya (Μόσχα). Η Dinara Alieva έχει επίσης βραβευθεί με το τιμητικό μετάλλιο του Ιδρύματος Igina Arkhipova, ενώ είναι και υπότροφος του ιδρύματος "New names".

Επί του παρόντος, η Dinara μαθητεύει στη Μόσχα κοντά στην καθηγήτρια Svetlana Nesterenko.

Η καλλιτέχνης έχει συμμετάσχει σε σεμινάρια μαστερκλας της Monserrat Caballe, της Yelena Obrazsona, δασκάλων του θεάτρου όπερας του Χιούστον και δασκάλων κορυφαίων θεάτρων της Ιταλίας.

Η Dinara Alieva είναι σολίστ στο θέατρο όπερας και μπαλέτου του Μπακού από το 2004, έχοντας υποδυθεί πολυάριθμους πρωταγωνιστικούς ρόλους, όπως της Μιμή στη *Μποέμ* του Τζιάκομο Πουτσίνι και της Λεονόρα στον *Τροβατόρε* του Τζουζέπε Βέρντι.

Τον Οκτώβριο του 2004, η Dinara Alieva συμμετείχε σε συναυλία των ηθοποιών του θεάτρου όπερας του Μπακού στο Κρεμλίνο, συναυλία η οποία εντασσόταν στο πλαίσιο των εκδηλώσεων για τις «Πολιτιστικές ημέρες του Αζερμπαϊτζάν» στη Μόσχα.

Το 2006 η Dinara Alieva εμφανίστηκε στο πλευρό του Denis Matsuev σε συναυλία στο Μπακού, ενώ συμμετείχε και στο διεθνές φεστιβάλ «Stars on Baikal» στο Ιρκούτσκ.

Η Dinara Alieva έχει δώσει συναυλίες όχι μόνο στο Μπακού, αλλά και στη Μόσχα, το Ιρκούτσκ, το Γιαροσλάβλ, το Αικατερίνεμπουργκ και την Αγία Πετρούπολη της Ρωσίας, καθώς και στη Γερμανία (Βερολίνο, Μάιντς, Στουτγκάρδη) και την Αίγυπτο.

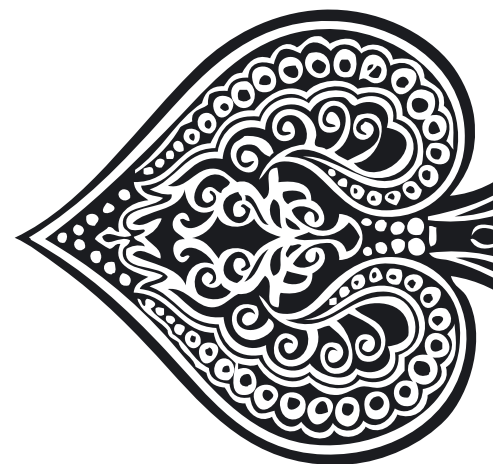
Τον Μάρτιο του 2007, η Dinara Alieva συμμετείχε στο Διεθνή Διαγωνισμό Grand Prix «Μαρία Κάλλας» για σοπράνο της όπερας που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα, όπου και τιμήθηκε με το δεύτερο βραβείο.

Την περίοδο 2006 - 2007, η Dinara Alieva έδωσε sólo συναυλία στην αίθουσα μουσικής δωματίου του Διεθνούς Μεγάλου Μουσικής της Μόσχας, καθώς και στη μεγάλη αίθουσα και την αίθουσα Rahmaninon του Ωδείου της Μόσχας.

Τον Ιούνιο του 2007 η Dinara εμφανίστηκε μαζί με την Yelena Obrazsona στην Κρατική Φιλαρμονική Εταιρία του Αζερμπαϊτζάν.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
τενόρος

Ο Γιάννης Χριστόπουλος γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε μουσική και ασχολήθηκε αποκλειστικά με το κλασικό τραγούδι.

Το 1998 τιμήθηκε με την υποτροφία «Αλεξάνδρα Τριάντη» από τον Σύλλογο οι Φίλοι της Μουσικής, και ολοκλήρωσε τις σπουδές του στην Ιταλία.

Έχει ερμηνεύσει ρόλους κλασικού και σύγχρονου ρεπερτορίου στην Εθνική Λυρική Σκηνή, καθώς στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών.

Έχει συμπράξει με τις σημαντικότερες ορχήστρες της Ελλάδος, και έχει συμμετάσχει σε

διεθνείς παραγωγές όπερας και θρησκευτικής μουσικής (Maggio Musicale Fiorentino, Carnegie Hall, Πολωνία, Αίγυπτος).

Η δισκογραφία περιλαμβάνει τις εξής παραγωγές: *“Le docteur Miracle”* του Georges Bizet, *«Η Επιστροφή της Ελένης»*, όπερα του Θάνου Μικρούτσικου, *«Η Αποκάλυψη του Ιωάννη»*, ορατόριο του Τάσου Ιωαννίδη και *«Στον τόπο μου είμαι τέλεια ξένος»*, τραγούδια του Θάνου Μικρούτσικου σε ποίηση François Villon.

ΚΥΡΟΣ ΠΑΤΣΑΛΙΔΗΣ
Βαρύτονος

Ο Βαρύτονος Κύρος Πατσαλίδης είναι ένας από τους πιο σημαντικούς σύγχρονους καλλιτέχνες της Κύπρου, που ακολουθεί μια σημαντική διεθνή σταδιοδρομία τόσο στο χώρο της όπερας όσο και σε συμφωνικές συναυλίες.

Ο Κύρος Πατσαλίδης είναι απόφοιτος του Ωδείου Αθηνών (τάξη Κική Μορφονιού) και της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Με υποτροφία του Ταμείου Μουσικής και Καλών Τεχνών της Κύπρου, ο Κύρος Πατσαλίδης συνέχισε τις σπουδές του στη Βιέννη, υπό την καθοδήγηση των παγκοσμίως γνωστών βαρυτόνων Walter Berry και Gottfried Hornik. Ταυτόχρονα σπούδασε lied και ορατόριο στην Ανωτάτη Μουσική Ακαδημία της Βιέννης.

Συμμετείχε ενεργά σε σεμινάρια κλασικού τραγουδιού, όπου δίδαξαν οι Κώστας Πασχάλης, Ileana Cotrubas, Jannet Pilou και Luici Alva και ολοκλήρωσε τις σπουδές του στο Μιλάνο, μελετώντας ρεπερτόριο όπερας με τον μαέστρο Adalberto Tonini και τεχνική τραγουδιού με τους Arrigo Pola και Simone Badi.

Το 1995 κέρδισε το Α΄ βραβείο σε διεθνή διαγωνισμό τραγουδιού στην Κρατική Όπερα της Βουδαπέστης, όπου προήδρευε της επιτροπής η δημοφιλέστατη σοπράνο Dame Joan Sutherland. Την ίδια περίοδο ξεκίνησε την διεθνή του σταδιοδρομία ερμηνεύοντας με επιτυχία τους κυρίους ρόλους (G. Germont και Belcore) στις παραγωγές όπερας “*La Traviata*” και “*L’Elisir d’amore*” που έγιναν στη Βιέννη και στη Βερόνα αντίστοιχα.

Έχοντας επιτύχει διεθνή αναγνώριση, ο Κύρος Πατσαλίδης εμφανίζεται σε σημαντικές ευρωπαϊκές σκηνές, (Βερόνα, Μόντενα, Σπολέτο, Λιντς, Λεόν, Βέρνης, Σαίμνιτς, Κάσσελ, Πράγα, Βελιγράδι, Βαρσοβία, Βουδαπέστη, Λίχτενστάιν και αλλού), σε γνωστές αίθουσες συναυλιών (Musikverein Wien, Konzerthaus Wien St Stefan Kathedrale, Konzerthaus München, Konzerthaus Berlin, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης) και σε διεθνή φεστιβάλ (Wiener Festwochen, Due Mondi-Spoleto, Wratistavia Cantans-Polen, “Kuhmo International Chamber Music Festival-Finland,

Opera Festival Leon-Spain, Athens International Festival, St.Margariten Opera Festival-Austria, Kyria International Festival-Cyprus, Pafos Aphrotide Festival-Cyprus). Μετακαλείται επίσης σε τακτά χρονικά διαστήματα και από την Εθνική Λυρική Σκηνή Αθηνών.

Ο Κύρος Πατσαλίδης έχει ερμηνεύσει, μεταξύ άλλων, το ρόλο του Otar στη διεθνή παραγωγή της όπερας του G. Rossini "*L'Assedio di Corinto*", που πραγματοποιήθηκε στον αρχαιολογικό χώρο της Κορίνθου, στο πλαίσιο των εκδηλώσεων της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας 2004, μαζί με τους Luciana Serra, Daniela Barcellona και Gregory Kunde. Τραγούδησε σαν σολίστ σε συναυλίες με πολλές συμφωνικές ορχήστρες, όπως οι: Συμφωνική Ορχήστρα του Βερολίνου, η Φιλαρμονική Ορχήστρα "Robert Schumann", η Φιλαρμονική Ορχήστρα της Αγίας Πετρούπολης, η Ορχήστρα της Αρένα της Βερόνα, η Βιεννέζικη Ορχήστρα Μότσαρτ, η Ορχήστρα Νέων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς επίσης και με όλες τις σημαντικές ορχήστρες της Ελλάδας και της Κύπρου.

Το ρεπερτόριό του περιλαμβάνει πρωταγωνιστικούς ρόλους από έργα προκλασικών, κλασικών και σύγχρονων συνθετών (G. Verdi, W. A.Mozart, G. Donizetti, G. Rossini, G. Puccini, G. Bizet, C. Monteverdi, J .S. Bach, L. v .Beethoven, R. Wagner, K. Orff, K. Weill, M. Καλομοίρη, Μ. Θεοδωράκη κ.ά.).

Ο Κύρος Πατσαλίδης έχει εκπροσωπήσει την ιδιαίτερή του πατρίδα, την Κύπρο, σε διάφορες διεθνείς διοργανώσεις με μεγάλη επιτυχία, αποσπώντας εξαιρετικές κριτικές και έχει τιμηθεί για την προσφορά του στη μουσική ζωή της χώρας του. Είναι ο πρώτος Κύπριος που ηχογράφησε αποσπάσματα από δημοφιλείς όπερες σε CD με τον τίτλο "*Pieta, rispetto, amore*".

Τον περασμένο Ιούνιο ο Κύρος Πατσαλίδης εμφανίστηκε με ιδιαίτερη επιτυχία στο Ηρώδειο, στο διεθνές Φεστιβάλ Αθηνών, στην όπερα "*Carmen*" της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, ερμηνεύοντας τον κύριο ρόλο του Escamilio, πλάι στη διακεκριμένη μεσόφωνο Denyce Graves.

ΕΛΕΝΗ ΛΙΩΝΑ
μέτζο σοπράνο

Η Ελένη Λιώνα γεννήθηκε στην Κοζάνη. Σπούδασε τραγούδι στο Νέο Ωδείο Θεσσαλονίκης, στην τάξη της Βαρβάρας Τσαμπαλή, από όπου πήρε το δίπλωμά της με Άριστα Παμψηφεί. Ακόμη έχει μελετήσει με την Δέσποινα Καλαφάτη και την Βαρβάρα Γκαβάκου. Έχει παρακολουθήσει σεμινάρια με τους Κώστα Πασχάλη, Βασίλη Νικολαΐδη, G. Ravazzi, Anna Tomowa-Sintow. Μελετά ρεπερτόριο με τον μαέστρο Νίκο Βασιλείου.

Οι πρώτες εμφανίσεις της ήταν σε παραγωγές της Όπερας Δωματίου Θεσσαλονίκης: «*Ωραία Ελένη του Όφφενμπαχ*» (Ορέστης), «*Γάμοι του Φίγκαρο*» (Κερουμπίνο), «*Διδώ και Αινείας*» (Διδώ), «*Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας*» του Μπρίττεν (Ερμία).

Από το 1996 η Ελένη Λιώνα συνεργάζεται με την Εθνική Λυρική Σκηνή, όπου έχει ερμηνεύσει πολλούς ρόλους, μεταξύ άλλων Ντοραμπέλλα («*Έτσι Κάνουν Όλες*»), Όλγα («*Ευγένιος Ονιέγκιν*»), Αφηγητής («*Ϊωτικά Νερά*») του Μ. Καλομοίρη, Τρίτη Ντάμα («*Μαγικός Αυλός*»), Φιντάλμα («*Μυστικός Γάμος*» του Τσιμαρόζα), Τζουλιέττα («*Παραμύθια του Χόφμαν*»), Κάρμεν, Μετελά («*Παριζιάνικη Ζωή*» του Όφφενμπαχ), Ορλόφσκι («*Νυχτερίδα*»), Λάουρα («*Τζοκόντα*»), κ.ά.

Εμφανίστηκε στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών ως Μάντισα στην όπερα του Θ. Μικρούτσικου «*Η Επιστροφή της Ελένης*», όπου συμμετείχε σε ηχογράφηση του έργου από την EMI, καθώς και ως Ντίνεριν στην παραγωγή της όπερας του Ρ. Στράους «*Η γυναίκα χωρίς σκιά*» και στην παραγωγή της «*Ηλέκτρας*» του R. Strauss το 2007 ως Magd.

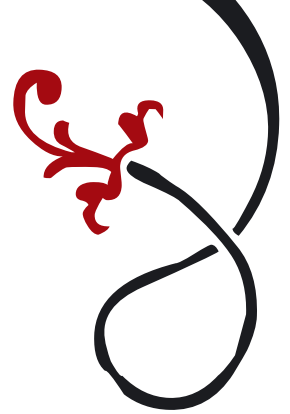
Συνεργάστηκε επίσης με το Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης στην «*Κάρμεν*» (Μερσέντες), στους «*Γάμους του Φίγκαρο*» (Μαρτσελίνα) και στην «*Καβαλερία Ρουστικάνο*» (Λόλα) δίπλα στην Αγνή Μπάλτσα.

Η Ελένη Λιώνα συμμετείχε στην ηχογράφηση των έργων του Π. Καρρέρ «*Κυρα-Φροσύνη*» (Χάμκω) και «*Δέσπω*» (Κώστα).

Εμφανίστηκε ως σολίστ σε συναυλίες με τις Κρατικές Ορχήστρες Αθηνών και Θεσσαλονίκης και την Ορχήστρα των Χρωμάτων.

ΣΟΦΙΑ ΚΥΑΝΙΔΟΥ
σοπράνο

Η Σοφία Κυανίδου γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη και σπούδασε στο Νέο Ωδείο Θεσσαλονίκης (τάξη Βαρβάρας Τσαμπαλή), από όπου και αποφοίτησε με άριστα παμπφεί και β' βραβείο. Συνέχισε τις σπουδές της στην Ανώτατη Μουσική Ακαδημία της Βιέννης με τους Ε. Καρούσο (τραγουδιστή), Lied- Oratorium με τον Kurt Equiluz και Curt Malm (σχολή της Όπερας), από όπου και αποφοίτησε με δίπλωμα στο Lied - Oratorium και Opernschule.

Έχει συνεργαστεί με την Εθνική Λυρική Σκηνή (Αντόνια στα «Παραμύθια του Χόφμαν», Μικαέλα στην «Κάρμεν», Ηχώ στην «Αριάδνη στη Νάξο», Κυρά στο «Δαχτυλίδι της Μάνας» και Γερτρούδη στο «Χένσελ και Γρέτελ»), με το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών («Επιστροφή της Ελένης» του Θάνου Μικρούτσικου), με την Όπερα Δωματίου Αθηνών (Φατίμα στον «Αμπού Χασάν» του C. M. von Weber και Κατρίν στο «Γάμο μετά Φανών» του Offenbach). Έχει τραγουδήσει τον ρόλο της Donna Anna στη Βιέννη και στο Festspielhaus του St. Pölten. Συνεργάστηκε με το οπερατικό θέατρο της Βιέννης (Wiener Opern Theater) στην παραγωγή "The second Mrs. Kong" και με το συγκρότημα προκλασικής μουσικής "Le Monde Classique", τραγουδώντας τον ρόλο της Ευριδίκης του J. Fux στη Βιέννη και στο Κρατικό Θέατρο του Μπρυνο (Τσεχία).

Έχει εμφανιστεί στις αίθουσες Konzerthaus και Musikverein της Βιέννης. Έχει λάβει μέρος στα Δημήτρια, στο Φεστιβάλ Αθηνών, στο Φεστιβάλ Θρησκευτικής Μουσικής στην Πάτμο, στο Φεστιβάλ Δελφών, τραγουδώντας μεταξύ άλλων την "Missa Solemnis" του Beethoven, "Das Paradies und die Peri" και "Manfred" του Schumann, 8η Συμφωνία του Mahler, «Ανατολή» του Καλομοίρη, «Κασσιανή» του Μητρόπουλου, κ.ά.). Έχει συνεργαστεί με την Καμεράτα, την Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης ("Requiem" του G. Fauré) και τη Συμφωνική Ορχήστρα του Δήμου Θεσσαλονίκης, με την Κρατική Ορχήστρα Αθηνών («Μοιρολόγια» του Θ. Αντωνίου), με το συγκρότημα Ελληνικής Μουσικής και την Χορωδία του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου. Έχει ερμηνεύσει έργα Ελλήνων και ξένων συνθετών του 20ού αιώνα, όπως είναι οι Κουνάδης, Σκαλκώτας, Σισιλιάνος, Σαμαράς, Παπαδάτος, Καντσέλις, Ξενάκης, Birthwistle, Webern, κ.ά.

Πήρε το τρίτο βραβείο στο διαγωνισμό του Αμβούργου "Robert Stolz".

Έχει δώσει πολλές συναυλίες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, δίνοντας έμφαση στο lied και στην προώθηση και διάδοση της μουσικής Ελλήνων συνθετών.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ

τενόρος

Ο τενόρος Παναγιώτης Μανιάτης σπούδασε στο Μακεδονικό Ωδείο Θεσσαλονίκης με τη Θεοπίστη Μαραντίδου, όπου και αποφοίτησε το 2003 με δίπλωμα μονωδίας. Έχει παρακολουθήσει διάφορα σεμινάρια τραγουδιού και μελοδραματικής ενώ έχει μαθητεύσει δίπλα στον τενόρο Rumén Doïkon στην Εθνική Όπερα της Σόφιας.

Έκανε το οπερατικό του ντεμπούτο πρωταγωνιστώντας (στον ρόλο του Acis) στην όπερα του G. F. Haendel *"Acis & Galatea"* (μουσική διεύθυνση Κ. Παπάζογλου), αποσπώντας πολύ ευνοϊκές κριτικές. Συνεργάστηκε με την Όπερα Θεσσαλονίκης, στην πρώτη πανελλήνια παρουσίαση της όπερας του Bohuslav Martinu *«Τα ελληνικά πάθη»*. Ηχογράφησε για το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος άριες από την όπερα *"Werther"* του J. Massenet, για τις ανάγκες του έργου *«Τρεις υψηλές γυναίκες»* του Ε. Άλμπυ (σκηνοθεσία Τ. Μπαντή) και έχει τραγουδήσει ως σολίστ στο *"Requiem"* του W.A.Mozart. Το Φεβρουάριο του 2006 τραγούδησε στην όπερα του V. Bellini *"I Puritani"* στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης σε μία συμπαραγωγή με την Όπερα της Βέρνης (διεύθυνση: Giuliano Carella). Τον Ιούνιο του ίδι-

ου χρόνου ερμήνευσε τον ομώνυμο πρωταγωνιστικό ρόλο στην όπερα *"La clemenza di Tito"* του W.A.Mozart σε παρουσίαση του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης, ενώ νωρίτερα είχε κάνει το οπερατικό του ντεμπούτο στην Γερμανία, πρωταγωνιστώντας στην όπερα *"Manon"* του J. Massenet. Το Φεβρουάριο του 2007 ερμήνευσε το ρόλο του Alfred στη *«Νυχτερίδα»* του J. Strauss, συνεργαζόμενος με την Όπερα Θεσσαλονίκης (σκηνοθεσία Ζάχου Τερζάκη). Έχει παρουσιάσει διάφορα ατομικά ρεσιτάλ.

Τον Απρίλιο του 2004 βραβεύθηκε στο διαγωνισμό λυρικών σολίστ του 6ου διεθνούς μουσικού φεστιβάλ Ρόδου (πρόεδρος: Β. Ιβανον, διευθυντής της εθνικής όπερας της Σόφιας).

Είναι επίσης διπλωματούχος Χημικός Μηχανικός του ΑΠΘ.

Μελλοντικές εμφανίσεις του εντός του 2007 περιλαμβάνουν την όπερα *«Σαλώμη»* του R. Strauss στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης, καθώς και τους κύριους ρόλους στις όπερες *"La clemenza di Tito"* και *"La Bohème"* στην Ιταλία.

ΠΑΥΛΟΣ ΜΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
μπάσος

Ο Παύλος Μαρόπουλος γεννήθηκε στην Αθήνα το 1965.

Σπούδασε διοίκηση ξενοδοχειακών επιχειρήσεων.

Τελείωσε τις σπουδές του στο τραγούδι στο Ελληνικό Ωδείο, στην τάξη της μεγάλης μέτζο σοπράνο της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, Γιολάντας ντι Τάσσο. Το 1992 παρακολούθησε σεμινάρια μάστερ κλας στο Καλλιτεχνικό Κέντρο Athenaeum, με τους Κώστα Πασχάλη, Ζανέτ Πηλού, Luigi Alva και Ileana Cotrubas. Επίσης, πήρε μαθήματα τραγουδιού από τον βαρύτονο διεθνούς καριέρας Τζον Μοδινό.

Έχει λάβει μέρος ως σολίστ στις παραγωγές της Εθνικής Λυρικής Σκηνής *"Rigoletto"*, *"Simon Boccanegra"*, *"Ballo in Maschera"*, *"La Bohème"*, *"Madame Butterfly"*, *"Adriana Lecouvreur"*, *"Fedora"*, *"Tosca"*, *"Le nozze di Figaro"*, *"Die Kluge"*, *"Thais"*, *"Matrimonio Segretto"*, *"La serva padrona"*, *"Ariadne auf Naxos"*, *"Traviata"*. Πρωταγωνίστησε, επίσης, στις οπερέτες *«Εύθυμη Χήρα»*, *«Ο Βαφτιστικός»* και *«Η νυχτερίδα»*.

Συμμετείχε σε παραγωγές όπερας στο Μέγα-

ρο Μουσικής Αθηνών (*"Elektra"*, *"La Traviata"*, *"Lucrezia Borgia"*), καθώς και στην παγκόσμια πρεμιέρα του έργου του Άλκη Μπαλτά *"Momo"*.

Τραγούδησε στις όπερες *«Σαλώμη»* και *«Η δύναμη του πεπρωμένου»* στο Ηρώδειο, στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών. Επίσης, συμμετείχε στην αμερικανική πρεμιέρα της όπερας του Μίκη Θεοδωράκη *«Ηλέκτρα»* στο Carnegie Hall της Νέας Υόρκης, ερμηνεύοντας τον ρόλο του παιδαγωγού.

Έχει συνεργαστεί με την Όπερα Θεσσαλονίκης στην όπερα *"La Bohème"*, καθώς και με την Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης. Έχει συνεργαστεί σαν πρωταγωνιστή με το Εθνικό Θέατρο στα μιούζικαλ *«Μαίρη Πόπινς»* και *«Ο γύρος του κόσμου σε 80 ημέρες»*.

Διδάσκει φωνητική στο «Εμμετρο Ωδείο» και στην Ανώτερη Σχολή Δραματικής Τέχνης «Κεντρική Σκηνή» της Μιμής Ντενίσου.

ΚΩΣΤΗΣ ΡΑΣΙΔΑΚΙΣ
Βαρύτονος

Ο Κωστής Ρασιδάκις γεννήθηκε στη Βραζιλία το 1965 και μεγάλωσε στην Κρήτη.

Μελέτησε λυρικό τραγούδι με τον Φραγκίσκο Βουτσίνο, σύνθεση και αυτοσχεδιασμό με τον Μάρκο Αλεξίου και υποκριτική με τον Δημήτρη Καταλειφό. Πήρε δίπλωμα μονωδίας το 1999 με άριστα παμπηφεί και πρώτο βραβείο.

Συνέχισε σπουδές με την K.S. Olivera Miljacionic στη Βιέννη και με την Massako Protti στην Κρεμόνα της Ιταλίας.

Στο διάστημα 2000-2006 συνεργάστηκε ως σολίστ με την Εθνική Λυρική Σκηνή σε πολλές παραγωγές. Ενδεικτικά αναφέρονται οι παραστάσεις: *"Peter Grimes"* του B. Britten, *"La*

Bohème" του G. Puccini, *"Le Grand Macabre"* του G. Ligeti, *"Don Giovanni"* του W. A. Mozart, *"Carmen"* του G. Bizet, *"Un Cappello di Paglia di Firenze"* του N. Rota και άλλες. Συμμετείχε στη *«Λυσιστράτη»* του Μ. Θεοδωράκη στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών και στην όπερα *"Gianni Schicchi"* του G. Puccini και το 2007 στη *«Νυχτερίδα»* του J. Strauss στην Όπερα Θεσσαλονίκης.

Έχει συμπράξει με τα περισσότερα μουσικά σύνολα της Ελλάδος και έχει δώσει ρεσιτάλ με έργα Ελλήνων και ξένων συνθετών σε όλη τη χώρα.

Είναι απόφοιτος του τμήματος Βιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

ΑΚΗΣ ΛΑΛΟΥΣΗΣ Βαρύτονος

Ο Βαρύτονος Άκης Λαλούσης γεννήθηκε στην Αθήνα.

Σπούδασε μονωδία-μελοδραματική στο Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης και αποφοίτησε το 1999 (τάξη Κ. Καρατζά).

Το 2002 ολοκλήρωσε μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών στη Νέα Υόρκη (Juilliard School of Music - Manhattan School of Music), με υποτροφία του ιδρύματος «Ωνάση».

Συμμετείχε σε σεμινάρια των Gabriella Ravazzi, Ulrich Rademacher, καθώς και των καθηγητών του μεταπτυχιακού του, Spiro Malas και Marlena Malas στη Νέα Υόρκη (Chautauqua School of Music).

Το 1996 κέρδισε το πρώτο βραβείο στο διαγωνισμό «Φ. Νάκας» στη Θεσσαλονίκη, ενώ την ίδια χρονιά εκπροσώπησε την Ελλάδα στη συνάντηση των Ωδείων της Μεσογείου (E.C.U.M.) στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου.

Συμμετείχε στις όπερες: *"Prima la musica poi le parole"* του A. Salieri, *"Dido and Aenias"* του Henry Purcell, *"La Serva Padrona"* του G. B. Pergolesi, *"Il Compattimento di Tancredi e Clorinda"* του C. Monteverdi, *"A Midsummer Night's Dream"* του B. Britten, *"The Medium"* - *"The Telephone"* - *"Amal and the Night Visitors"* του G. C. Menotti, *"Gianni Schicchi"* του G.

Puccini, *"Carmen"* του G. Bizet, *"Fidelio"* του L. v. Beethoven, *"Die Zauberflöte"* - *"Don Giovanni"* του W. A. Mozart, *"I Vespri Siciliani"* του G. Verdi, *"Il Campanello"* - *"Lucia di Lammermoor"* του G. Donizetti, *"Die Fledermaus"* του J. Strauss, «Πούσκιν» του Φ. Τσαλαχούρη, «Κωνσταντίνος Ο Παλαιολόγος»-«Ανατολή» του Μ. Καλομοίρη, «Ελληνικά Πάθη» του Β. Martinu, *"L'Italiana in Algeri"* του G. Rossini.

Το ρεπερτόριό του επεκτείνεται και σε έργα θρησκευτικής μουσικής. Έχει τραγουδήσει στα ορατόρια: «Άγιος Δημήτριος» - «Κύριλλος και Μεθόδος» του Ν. Ασρινίδη, *"De Noël"* του Saint Saëns, *"Jepthe"* του G. Carissimi.

Έχει, επίσης, συμμετάσχει στα *"Requiem"* του A. Bruckner και του G. Fauré. Στις λειτουργίες *"Messe in G-Dur"* του F. Schubert, *"Messe KV317 in C"* του W. A. Mozart, στις καντάτες «Τάφος» του Σ. Μιχαηλίδη και *"BWV 153"* του J. S. Bach.

Επίσης, έχει ερμηνεύσει κύκλους τραγουδιών (κάποιους σε παγκόσμια πρώτη) των: Δ. Λιάλιου, D. Blake, Α. Κουνάδη, Α. Μουρτζόπουλου, Γ. Κουρουπού, Μ. Θεοδωράκη, Μ. Χατζιδάκη, G. Mahler, F. Schubert.

Έχει συνεργαστεί με πολλές ορχήστρες και έχει συμμετάσχει σε συναυλίες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΙΟΥ

διεύθυνση χορωδίας

Ο Αντώνης Κοντογεωργίου γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Σπούδασε στο Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης (θεωρητικά, πιάνο και τραγούδι), στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης -σπουδές που διέκοψε για να συνεχίσει στο Richard Strauss Konservatorium του Μονάχου και, κυρίως, στην Ανώτατη Μουσική Ακαδημία του Μονάχου, από όπου αποφοίτησε με δύο διπλώματα -Magister διεύθυνσης χορωδίας και Ορατορίου-Lied. Παρακολούθησε, επίσης, μαθήματα στην καλοκαιρινή Ακαδημία Mozarteum του Ζάλτσμπουργκ, καθώς και στα τμήματα αριστούχων τραγουδιού της Ζυρίχης.

Έχει αποσπάσει πολλά βραβεία: Διεθνής Διαγωνισμός «Μαρία Κάλλας» (Lied-Ορατόριο), Ακαδημία Αθηνών (βραβείο «Σ. Μοσαένιγου»), Τρίτου Προγράμματος της ΕΡΤ (βραβείο «Μαρία Κάλλας»), Ένωση Κριτικών Θεάτρου και Μουσικής (μέγα βραβείο μουσικής), Εθνικό Συμβούλιο Μουσικής (Unesco).

Κατά καιρούς οργάνωσε και διηύθυνε πολλές χορωδίες και το σολιστικό σύνολο «Οι τραγουδιστές», με το οποίο παρουσίασε, μεταξύ άλλων, σε πρώτη εκτέλεση όλο το σωζόμενο έργο του Φραγκίσκου Λεονταρίτη. Δίδαξε μουσική στο Κολέγιο Ανατόλια, σε πολλά ωδεία, σε 28 σεμινάρια, ενώ παράλληλα οργάνωσε και πολλές συναντήσεις χορωδιών. Δημοσίευσε πολλά ειδικά άρθρα και πραγματοποίησε πέντε χορωδιακές εκδόσεις, 29 δισκογραφικές παραγωγές και πάνω από 600 ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές. Διηύθυνε τα μεγάλα χορωδιακά σύνολα στις τελετές του Millennium και της έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων.

Το 1977, με πρόσκληση του τότε διευθυντή του Τρίτου Προγράμματος της ΕΡΤ Μάνου Χατζιδάκι, επέστρεψε από τη Γερμανία στην Ελλάδα, όπου για πρώτη φορά οργάνωσε χορωδία στην Ελληνική Ραδιοφωνία, τη Χορωδία του Τρίτου Προγράμματος, τη σημερινή Χορωδία της ΕΡΤ. Υπήρξε από τα βασικά στελέχη του Τρίτου Προγράμματος του Μάνου Χατζιδάκι. Είναι, επίσης, διευθυντής της Χορωδίας «Μακεδονία» και της Χορωδίας του Ελληνικού Φεστιβάλ. Διετέλεσε διευθυντής του Κέντρου Χορωδιακής Πράξης του Υπουργείου Πολιτισμού στην Κεφαλονιά, διευθυντής της Χορωδίας του Ωδείου Αθηνών, της Χορωδίας του Δήμου Αθηναίων και, για επτά χρόνια, πρόεδρος της Καλλιτεχνικής Επιτροπής της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης.

Πραγματοποίησε σαν σολίστ ή μάεστρος πάνω από χίλιες παραστάσεις στην Ελλάδα, Γερμανία, Αυστρία, Ισπανία, Φινλανδία, Γιουγκοσλαβία, Γαλλία, Κύπρο, Αίγυπτο, Τουρκία, Ιταλία, Τυνησία, Ηνωμένες Πολιτείες, Καναδά. Συνεργάστηκε με όλες σχεδόν τις ελληνικές ορχήστρες, καθώς και με πολλές ξένες και με διάσημους αρχιμουσικούς, μεταξύ των οποίων οι Ashkenazy, Bernstein, Delacott, Fischer, Hogwood, Koch, Kolomer, Kord, Lazarev, Marriner, Menuhin, Mazur, Ranzani, Rilling, Sanzogno, Seibel, Scimone, Simonov, Tabashnik, Weickert, Viotti. Το ρεπερτόριο του περιλαμβάνει 139 χορωδιακά έργα με ορχήστρα (84 από τα οποία παρουσίασε σε πρώτη ελληνική εκτέλεση), 870 άλλα χορωδιακά, 23 όπερες και πάνω από 800 lieder. Πολλοί Έλληνες συνθέτες τού έχουν αφιερώσει έργα τους.

ΧΟΡΩΔΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Η Χορωδία Μακεδονία ιδρύθηκε το 1993 από το Γενικό Διευθυντή των Μουσικών Συνόλων της ΕΡΤ Μίκη Θεοδωράκη, με διευθυντή τον Αντώνη Κοντογεωργίου. Η Χορωδία, που αριθμεί 45 μόνιμα μέλη, προέρχεται σχεδόν εξ ολοκλήρου από τα μέλη της Χορωδίας του Δήμου Θεσσαλονίκης, που μετέπειτα μετονομάστηκε σε «Χορωδία Φίλων της Μουσικής Θεσσαλονίκης».

Η Χορωδία Μακεδονία πραγματοποίησε ήδη 80 συναυλίες από την ίδρυσή της το 1993 έως και σήμερα, με συμφωνικές ορχήστρες από τις οποίες αναφέρονται έντεκα στο Ηρώδειο, μία στο Μόναχο (Φεστιβάλ Ευρωπαϊκών Ορχηστρών, σε συνεργασία με την Κρατική Ορχήστρα Αθηνών), δώδεκα στις ΗΠΑ και στον Καναδά, τρεις συναυλίες στα πλαίσια του Φεστιβάλ των Δημητρίων, δύο συναυλίες στα πλαίσια του Φεστιβάλ της Επιδαύρου, είκοσι οκτώ συναυλίες στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών. Τον Ιανουάριο του 1997 εγκαινίασε τις εκδηλώσεις της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης «Θεσσαλονίκη 1997», ενώ τον Ιανουάριο του 2000 συμμετείχε στη συναυλία εγκαινίων του Μεγάρου Μουσικής Θεσσαλονίκης. Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς του 2000, μαζί με τη Χορωδία της ΕΡΤ, συμμετείχε στη συναυλία υποδοχής του νέου αιώνα στον Ιερό Βράχο της Ακροπόλεως.

Το ρεπερτόριο της Χορωδίας Μακεδονία συνοπολογιζομένου και εκείνου ως Χορωδίας Φίλων της Μουσικής, ξεπερνά τα 120 έργα, από τα οποία τριάντα

ερμηνεύθηκαν σε πρώτη ελληνική εκτέλεση, οκτώ όπερες, καθώς και 150 περίπου μικρότερες συνθέσεις a capella ή με μικρότερο οργανικό σύνολο. Η Χορωδία Μακεδονία έχει συμμετάσχει σε έργα των J. S. Bach, C. Ph. E. Bach, L. v. Beethoven, H. Berlioz, J. Brahms, G. Canchelli, A. Dvorak, G. Fauré, C. Franck, C. W. R. von Gluck, J. Haydn, L. Janacek, G. Mahler, F. Mendelssohn-Bartholdy, G. Menotti, W. A. Mozart, C. Orff, G. B. Pergolesi, S. Prokofiev, M. Ravel, G. Rossini, A. Schoenberg, D. Shostakovich, F. Schubert, G. Verdi, A. Vivaldi, M. Αδάμη, Ν. Ασρινίδη, Μ. Θεοδωράκη, Ι. Ξενάκη, Γ. Χρήστου.

Έχει συμπράξει επανειλημμένα με τις Κρατικές Ορχήστρες Θεσσαλονίκης και Αθηνών, τη Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΡΤ, όπως και με πολλές άλλες ορχήστρες (Φιλαρμονική του Λονδίνου, I Solisti Veneti, Φιλαρμονική Ορχήστρα του Στρασβούργου, Ορχήστρα της Πράγας) και με μαέστρους, όπως οι: Kurt Masur, Claudio Scimone, Helmut Reiling, Yehudi Menuhin, Jansung Kachidze, Michel Tabachnic Vladimir Askenazy. Έχει συμπράξει με σολιστές παγκοσμίου φήμης, όπως οι: Yehudi Menuhin, Yuri Bashmet, Αγνή Μπάλτσα, Μαρκέλλα Χατζιάνο, Φραγκίσκο Βουτσίνο, Silvio Gualda, Marina Domashenko, Luis Bakalov και Hector Ullisses Pasarella.

ΧΟΡΩΔΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Διεύθυνση Χορωδίας
Αντώνης Κοντογεωργίου

Βοηθός Διευθυντή
Νίκος Κυριακού

Soprani

Γκίνα Χιονάτη
Παπαστεργίου Εύη
Χατζηκυριακίδου Έλλη
Νότα Άρτεμις
Στάθη Μαρία
Τέλη Ανίλα
Βούλγαρη Αλεξάνδρα
Αμανατίδου Λίλιαν
Μιχαηλίδου Σωτηρίου
Τσιφοδήμου Κορτέσσα
Τοπαλίδου Φεβρωνία
Πασχαλίδου Μελίνα
Κεκετσίδου Κυριακή
Στυλιανάκη Άννα
Μαβίνη Χριστίνα
Μελιγκοπούλου Μαρία
Παπαδημητρίου Μαρία

Alti

Σαμαρά Μαρία
Αναστασιάδου Αναστασία
Καλογεροπούλου Δέσποινα
Ελευθερίου Φανή
Σαρόγλου Αγγέλα
Γαλακουσίδου Ανθή
Αθανασάτου Δήμητρα
Θωμοπούλου Αθανασία
Σερενίδου Νίκη
Χατζοπούλου Λία
Τσένοβα Λόρα
Νάκου Εύη
Γεωργελή Μαρία
Καπετανίδου
Στράνη Κωνσταντίνα
Τζελή Άννα
Μακρή Νάνου

Tenori

Αλευρόπουλος Σταύρος
Κετικίδης Γιάννης
Κελέκης Παναγιώτης
Ιωαννίδης Λάζαρος
Σωτηρούδης Απόστολος
Κυριακού Νίκος
Σακελάρης Γιάννης
Μπάρμπας Αλέξανδρος
Τζίμας Γιώργος
Παπάζογλου Ρωμανός
Σουργκούνης Βαγγέλης
Βαβαρούτσος Βίκτωρ
Τσετσίλας Αστέριος
Μπαρλαγιάννης Βασίλης
Ζαμαντζάς Δημήτρης
Μουσουλίδης Δαμιανός

Bassi

Νότας Χρόνης
Πάντσιος Θεόδωρος
Πυριαλάκος Γρηγόρης
Κούκας Γιάννης
Παπαγεωργίου Δημήτρης
Λαμπρόπουλος Χριστόδουλος
Τζουβάρας Γιώργος
Μπακαλάκος Αλέξανδρος
Παύλου Θανάσης
Παρασκευάς Δαμιανός
Μπεκιαρίδης Πέτρος
Ζαΐμης Γιώργος
Σέγκλιας Ζήσης
Κουτσοκώστας Κωνσταντίνος
Γαϊτάνος Παναγιώτης

Πιάνο Χορωδίας
Νίκη Σερενίδου

ΟΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ ΤΗΣ Κ.Ο.Θ.

Καλλιτεχνικός Διευθυντής

Μύρων Μιχαηλίδης

Μόνιμος Αρχιμουσικός

Κάρολος Τρικολίδης

Α΄ ΒΙΟΛΙΑ

Εξάρχοντες

Σίμος Παπάνας

Αντώνης Σουσάμογλου

Κορυφαίοι Α΄

Μίκης Μιχαηλίδης

Γιώργος Πετρόπουλος

Θεόδωρος Πατσαλίδης

Tutti

Μαρία Δρούγου

Μαρία Σουέρεφ

Ευάγγελος Παπαδημήτρης

Εύη Δελφινόπουλου

Κρυστάλλης Αρχοντής

Γιώργος Κανδυλίδης

Ανδρέας Παπανικολάου

Γκρέτα Παπά

Μαρία Σπανού

Ευτυχία Ταλακούδη

Χριστίνα Λαζαρίδου

Στράτος Κακάμπουρας

Έκτορας Λάππας

Γιώργος Γαρυφαλλάς

Β΄ ΒΙΟΛΙΑ

Κορυφαίοι Α΄

Ανθούλα Τζίμα

Ντάρια Κάτσιου

Κορυφαίοι Β΄

Αλκέτας Τζιαφέρης

Tutti

Μίμης Τοπσιδης

Θανάσης Θεοδωρίδης

Δέσποινα Παπαστεργίου

Isabelle Both

Ευαγγελία Κουζώφ

Πόπη Μυλαράκη

Ελευθέριος Αδαμόπουλος

Μαρία Εκλεκτού

Μικέλ Μιχαηλίδης

Ίγκορ Σελαμαζιδης

Γιώργος Κουγιουμτζόγλου

Ίγνα Συμονίδου

Αναστασία Μισυρλή

ΒΙΟΛΕΣ

Κορυφαίοι Α΄

Νεοκλής Νικολαΐδης

Χαρά Σειρά

Κορυφαίοι Β΄

Αντώνης Πορίχης

Αλεξάνδρα Βόλτση

Tutti

Φελίτσια Ποπίκα

Ειρήνη Παραλίκα

Χρήστος Βλάχος

Κατερίνα Μητροπούλου

Βιολέτα Θεοδωρίδου

Δημήτρης Δελφινόπουλος

Ρόζα Τερζιάν

Δημοσθένης Φωτιάδης

Παύλος Μεταξάς

ΒΙΟΛΟΝΤΣΕΛΑ

Κορυφαίοι Α΄

Βασίλης Σαΐτης

Απόστολος Χανδράκης

Κορυφαίοι Β΄

Ευαγγελία-Μυρτώ Μανώλα

Tutti

Ανθούλα Κοντογιαννάκη

Γιώργος Μανώλας

Βίκτωρ Δάββαρης

Δημήτρης Πολυζωίδης

Γιάννης Στέφος

Χρήστος Γρίμπας

Μαρία Ανισέγκου

Δημήτρης Αλεξάνδρου

Ιωάννα Κανάτσου

ΚΟΝΤΡΑΜΠΑΣΑ

Κορυφαίοι Α΄

Γιώργος Γράλιστας

Χαράλαμπος Χειμαριός

Κορυφαίοι Β΄

Γιάννης Χατζής

Ηρακλής Σουμελίδης

Tutti

Ελένη Μπουλασίκη

Ειρήνη Παντελίδου

Λεωνίδα Κυρίδης

Μιχάλης Σαπουντζής

Γιώργος Πολυχρονιάδης

ΦΛΑΟΥΤΑ

Κορυφαίοι Α΄

Νικόλως Δημόπουλος

Κορυφαίοι Β΄

Γιώργος Κανάτσος

Γιάννης Ανισέγκος

Μάλαρα Χατζή

Tutti

Νίκος Κουκίης

ΟΜΠΟΕ

Κορυφαίοι Α΄

Δημήτρης Καλπαξίδης

Δημήτρης Κίτσος

Κορυφαίοι Β΄

Γιάννης Ραζάκωφ

Κωνσταντίνος Χασιώτης

Tutti

Θωμάς Μητριζάκης

ΚΛΑΡΙΝΕΤΑ

Κορυφαίοι Α΄

Κοσμάς Παπαδόπουλος

Χρήστος Γρασιονίδης

Κορυφαίοι Β΄

Πόλλα Σμιθ-Διαμαντή

Αλέξανδρος Σταυρίδης

Tutti

Βασίλης Καρατζίβας

ΦΑΓΚΟΤΑ

Κορυφαίοι Α΄

Βασίλης Ζαρόγκας

Γιώργος Πολίτης

Κορυφαίοι Β΄

Κώστας Βαβάλας

Μαρία Πουλιούδη

Tutti

Μαλίνα Ηλιοπούλου

ΚΟΡΝΑ

Κορυφαίοι Α΄

Μανώλης Ιορδανίδης

Τραϊανός Ελευθεριάδης

Κορυφαίοι Β΄

Βασίλης Βραδέλης

Παντελής Φεϊζό

Tutti

Δημήτρης Δεσποτόπουλος

ΤΡΟΜΠΕΤΕΣ

Κορυφαίοι Α΄

Σπύρος Παπαδόπουλος

Γρηγόρης Νέτσας

Κορυφαίοι Β΄

Γιώργος Λασκαριδης

Tutti

Γιάννης Σισμανίδης

Δημήτρης Κουρατζίνος

ΤΡΟΜΠΟΝΙΑ

Κορυφαίοι Α΄

Φιλήμων Στεφανίδης

Αθανάσιος Ντώνης

Κορυφαίοι Β΄

Φώτης Δράκος

Γιώργος Κόκκορας

Tutti

Ευάγγελος Μπαλάς

ΤΟΥΜΠΑ

Κορυφαίοι Β΄

Γιώργος Τηνιακούδης

Παύλος Γεωργιάδης

ΤΥΜΠΑΝΑ

Κορυφαίοι Α΄

Δημήτρης Βίττης

Μαρία-Μαργαρίτα

Κουρtpαρασιδου

ΚΡΟΥΣΤΑ

Κορυφαίοι Β΄

Κώστας Χανής

Tutti

Ελευθέριος Αγγουριδάκης

Ντέλια Μιχαηλίδου

ΑΡΠΑ

Κορυφαίοι Α΄

Κατερίνα Γίμα

ΠΙΑΝΟ

Κορυφαίοι Α΄

Μαριλένα Λιακοπούλου

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Οι μόνιμοι μουσικοί της ΚΟΘ αναφέρονται με σειρά αρχαιότητας

Έφορος ΚΟΘ

Ελένη Μπουλασίκη

Αναπληρωτής Εφόρου ΚΟΘ

Στράτος Κακάμπουρας

Φροντιστές ΚΟΘ

Πέτρος Γιάντσης

Γιώργος Νιμπίης

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ Κ.Ο.Θ.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Μύρων Μιχαηλίδης

e-mail: director@tssso.gr

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Φίλιππος Χατζησίμου

Τηλ. 2310 589160

e-mail: philh@tssso.gr

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ

Μίνα Παπακωνσταντίνου

Τηλ. 2310 589162

e-mail: secretary@tssso.gr

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Βαγγέλης Γασημακόπουλος

Τηλ. 2310 589165

e-mail: vangelis@tssso.gr

Μαρία Νιμπή

Τηλ. 2310 589163

e-mail: maria@tssso.gr

Νίκος Κυριακού

Τηλ. 2310 589164

e-mail: info@tssso.gr

ΠΡΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Νίκος Κυριακού

Τηλ. 2310 589164

e-mail: info@tssso.gr

ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ

Στεφάνια Γιάντση

Τηλ. 2310 589157

Μανώλης Αδάμος

Τηλ. 2310 589159

e-mail: economics@tssso.gr

ΜΟΥΣΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ- ΜΟΥΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ- ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ

Λίνα Μυλωνάκη

Τηλ. 2310 589156

e-mail: lina@tssso.gr

Θεοδώρα Καραμανίδου

Τηλ. 2310 589166

e-mail: library@tssso.gr

ΤΑΜΙΑΣ ΠΩΛΗΣΗΣ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ

Έλενα Παράσχου

Τηλ. 2310 236990

ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μονή Λαζαριστών,

Κολοκοτρώνη 21

564 30 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310 589162-5

Fax. 2310 604854

ΑΙΘΟΥΣΑ ΔΟΚΙΜΩΝ ΚΟΘ

(πρώην κινηματοθέατρο Παλλάς)

Λεωφ. Νίκης 73,

546 22 Θεσσαλονίκη

Ιστοσελίδα ΚΟΘ: www.tssso.gr

ΤΙΜΕΣ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ Κ.Ο.Θ.

	1η κατηγορία	2η κατηγορία	3η κατηγορία
Πλατεία Α'	25 €	20 €	10 €
Πλατεία Β' - θεωρεία	20 €	15 €	7 €
Εξώστης	15 €	10 €	7 €

Μειωμένο* - Ομαδικό

Πλατεία - θεωρεία	15 €	10 €	--- **
Εξώστης	10 €	7 €	---

* εκπαιδευτικοί, φοιτητές, μαθητές, σπουδαστές ωδίων

** Στην 3η κατηγορία δεν ισχύουν τα μειωμένα εισιτήρια

Οικογενειακό	1η κατηγορία	2η κατηγορία	3η κατηγορία
Πλατεία Α'	50 €	40 €	20 €
Πλατεία Β' - θεωρεία	40 €	30 €	14 €
Εξώστης	30 €	20 €	14 €

1η κατηγορία: Συναυλιές: 16/9, 25/10, 9/11, 7/12

2η κατηγορία: Συναυλιές: 28/9, 23/11, 30/11

3η κατηγορία: Συναυλιές: 31/10

ΤΙΜΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ [-25%]

Α' ΠΑΚΕΤΟ - 8 συναυλιές [16/9, 28/9, 25/10, 31/10, 9/11, 23/11, 30/11, 7/12]

Πλατεία Α'	130 €
Πλατεία Β' - θεωρεία	100 €
Εξώστης	75 €
Φοιτητική Συνδρομή-Ειδική τιμή	50 €

Όλες οι ζώνες [εκτός πλατείας Α']

Β' ΠΑΚΕΤΟ - 4 συναυλιές [16/9, 28/9, 25/10, 31/10]

Πλατεία Α'	65 €
Πλατεία Β' - θεωρεία	50 €
Εξώστης	35 €
Φοιτητική Συνδρομή-Ειδική τιμή	25 €

Όλες οι ζώνες [εκτός πλατείας Α']

Γ' ΠΑΚΕΤΟ - 4 συναυλιές [9/11, 23/11, 30/11, 7/12]

Πλατεία Α'	70 €
Πλατεία Β' - θεωρεία	55 €
Εξώστης	40 €
Φοιτητική Συνδρομή-Ειδική τιμή	25 €

Όλες οι ζώνες [εκτός πλατείας Α']

Πληροφορίες για συνδρομές στο τηλέφωνο:
2310 589 164

Εισιτήρια και συνδρομές προπωλούνται
στο Ταμείο της ΚΟΘ (Εθν. Αρμόνης 2,
Μέγαρο Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών),
Δευτέρα έως Παρασκευή 10:00-16:00

Την ημέρα της εκάστοτε συναυλίας
το ταμείο της ΚΟΘ λειτουργεί
10:00-13:00 (Εταιρία Μακεδονικών Σπουδών)
και 19:00-21:00 (στο χώρο της συναυλίας)

Τηλέφωνο ταμείου ΚΟΘ: **2310 236 990**

Εισιτήρια προπωλούνται
από τα εκδοτήρια της πλατείας Αριστοτέλους
από τα καταστήματα i-stores (www.i-stores.gr):

Καστρισιού 1, Πλατεία Άθωνος, Θεσσαλονίκη,
2310 282 020

Κ. Καραμανλή 153, Ιωνία-Θεσσαλονίκη,
2310 784 166

Μητρ. Καλλίδου 98, Καλαμαριά-Θεσσαλονίκη
Αθηνάγρου 5, Κ. Τούμπα - Θεσσαλονίκη
Μακρυγιάννη 98, Σταυρούπολη-Θεσσαλονίκη,
2310 655 513

Τηλ. πληροφοριών και
κρατήσεων εισιτηρίων i-stores:
801 11 15 16 17 (αστική χρέωση)

Ιστοσελίδα: www.tsso.gr

Ομαδικό εισιτήριο
Ειδική τιμή εισιτηρίου (ομαδικό)
ισχύει για γκρουπ άνω των 20 ατόμων κατόπιν
συνεννόησης με το ταμείο της ΚΟΘ.

Η ΚΟΘ διατηρεί το δικαίωμα -αν χρειαστεί-
να τροποποιήσει το πρόγραμμα.

Η είσοδος μετά την έναρξη της συναυλίας
επιτρέπεται μόνο στο διάλειμμα.

Η είσοδος στη συναυλία επιτρέπεται
σε παιδιά 6 ετών και πάνω.

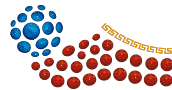
Απαγορεύεται αυστηρά η βιντεοσκόπηση, η
φωτογράφιση και η μαγνητοφώνηση κατά τη
διάρκεια της συναυλίας.

ΑΘΗΝΑΕΥΜ

Σε συνεργασία με το Athenaeum στο πλαίσιο των εκδηλώσεων του Έτους «Μαρία Κάλλας»

ΜΕΓΑΣ ΧΟΡΗΓΟΣ Κ.Ο.Θ.

C·L·A·S·S·I·C·A·L
HOTELS

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

